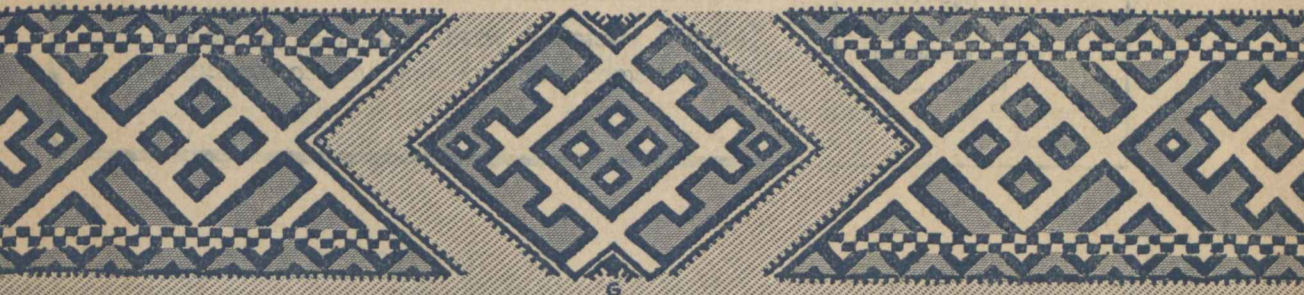

6918 Al-der Raudsepp
Kooli 2
Türi

NR. 12 1939. III AASTAKÄIK DETSEMBER

G
M
M
B
E
R
G

ÜHINGU EESTI LIHAEKSPORT

Eksporttapamajad: Tallinnas, Tartus ja Võhmas.

Vorstitööstused: Tallinnas, Tartus ja Võhmas.

Konservitööstus Tallinnas.

Seebitööstus Tallinnas.

Kondijahutööstused: Tallinnas ja Tartus.

Nahaosakond Tallinnas ja laod kõikide eksporttapamajade juures.

Toornahkade kokkuostupunktid üle riigi ostavad noteeritud hindadega igat liiki toornahka.

Hõberebasekasvandused: Rebasel ja Navestis.

OSTAME aasta läbi sigu, veiseid, vasikaid lambaid ja toornahku.

Tellimisi võetakse vastu pargitud ja parkimata hõberebasenahkade ning sugurebaste peale

Müügil

ESTO märgi all vorstid, liha- ja aedvilja-konservid, seep, kondijahu.

TÕUSEV NOORUS

Nr. 12. 1939

PÖLLUTÖÖKOJA VALJAANNE

III AASTAKÄIK

Kallil õhtul...

Jälle helisevad üle maa jõulukellad! Jälle saabub kallis õhtu, mil mälestame ühe lapse sündi ligi kaks aastatuhat tagasi. Vaeses paigas ta sündis: laudasõimesse pani ta ema ta magama, sest neil ei olnud muud aset majas. Aga selsamal ajal üksildased karjased linna serval kuulsid ilmutuslikke taevalikke lauljaid laulmas Jumalale kõrges.

Nii lihtne on see jutustus evangeeliumis. Aga mis imeline soojus sellest tõuseb. Ning kustumatult ajas ikka jälle ja jälle süttivad tuhanded südamed ja tunnevad jõulutulede säras seda vana ilmutuslikku kuulutust uues tõelikkuses.

Traagiline omas lihtsas suurus oli selle lapse elukäik. Kord juubeldasid tema-ga kaasa tohutud rahvahulgad, taas võitles ta üksijäätuna. Ning viimaks — viimaks ta kodumaa ja ta rahvas saatsid ta üles ristile.

Ligi kaks aastatuhat on sellest möödunud. Kuid veel ikka ei ole saanud inimene inimeseks. Sest veel tänapäevalgi ei valitse armastus inimeste meeli, vaid vägivald, viha. Nii valus on sellele mõelda, et inimsoo mälestuste kõige kallimal õhtul valvavad üksteist mitmete rahvaste vaenulikud silmad. Ja raskelt tõuseb paljude inimeste ja paljude rahvaste suust rusuv küsimus: Miks on see nõnda? Miks ei või olla teisiti?

Me mõistame imeselt, et kõigil inimlikel otsustel ja lepeil on ainult siis mõte, kui nende osalised austavad nende pühadust. See tähendab, kui rahvail on usaldust üksteise vastu. Kui eksisteerub kõlblas vastutus- ja väärtustunne. Kui on olemas usk kohustuse ja töötuse absoluutsesse, igavikuväärtusse. Aga see tähendab, et iga-suguste inimlike lepingute väärtus ei katke mitte nende juriidilises või füüsikalises sisustuses, vaid nende osaliste rahvaste ja nende juhtide südames. Ainult inimmiljonite elava jõu tundlik südametukse võib muuta maailma. Ainult elava inimese südamest kasvab elav armastus, mitte surnud kirjatähest.

Aga sellest — armastusest — on inimese südames tänapäeval puudus. Ja seepärast juhtub, et miljonid inimesed tõusevad üksteise vastu kui merelained. Ning kohutav on siis inimese mõistuse teravus endahävitamise suutlikkuses. Masina täiuslikkus ühtub inimese vihaga maailma kohutavaks nägemuseks. See haarab mandreid ja haarab miljoneid.

Selle rusuva nägemuse ees seisame me igaüks hõõguva südamega ja küsime: Mis teha? Mis on minu elu ja minu hinge osa selles aegade ja saatuse kaootilises arengus?

Juba selle küsimuse asetades kätkeb teatav vastus ja nimelt see, et me oma silmad pöörame elu välistelt olukordadelt inimese hinge sügavusse. Ja tunneme, et iga inimese elu on väärtus oma ette igavese Jumala ees. Et me oma elu Tema ees peame tegema tööks.

Aga — ükski meist pole Jumalat näinud ütleb, evangelist. Ometi kui me üksleis armastame, siis on meil osadus Jumalaga ja Tema armastus on meie elus saanud tööks.

Selles elavas armastuse jõus kätkeb inimliku elu murdmatu väärtus. Seda endas kandes ei kasva ükski ahaslus meist üle, vaid me süda jääb kui suureks lätteks, millest alatõpmata voolab välja armastuse elustavat hingust. See valgustab ja puhastab meie eluteed saatuse hämarail aegadelgi. Aga see elav jõud tungib ka nende teiste inimeste ellu, kellega me koos rändame eluteed ja nad tunnevad seda kui valgust.

Nõnda elades elagem ja võideldgem usus, et armastuse kõikkõimas jõud eales ei või surra, vaid läbi aegade püsib ja ikka uuesti süttib. Kuni ta viimaks haarab endasse kogu maailma inimiljonite tuksuvad südamed. Kuni kord viimases tõelikkuses saab taas kuuldavaks see nägemuslik laul, mida kuulsid karjased Betlemma väljadel:

„Au algu Jumalale kõrges, maa pääl rahu inimeste seas, kellest Temal on hää meel!“

Roopi Hällimäe.

Meie põhiline alus.

„Meie peaksime, kui me tahame oma riigi ja rahva mineviku-mälestusmärgi seada, üles seadma kaju, kus peeru all istub eesti ema ja õpetab oma väikesi lapsi lugema. See oleks mälestussammas, mis palju ütleks meie minevikust meile ja mis elavalt võiks rääkida meie rahva edasijõudmisest.“

Need elutargad sõnad lausus meie auväärt hallpäine President K. Päts Raamatu-aasta avakõnes 24. veebruaril 1935. a., lisades sellele selgituseks juure:

„See tung valguse poole, mis kitsastes oludes avaldus, võib ka teistele selgeks teha, miks meie, mitterikkal põhjamaal, olles aastasadasiid köidikuis, oleme nii kaugele jõudnud, et oleme suutnud riigi luua kõige raskematel olukordadel, seda riiki korraldada, valitseda ja edasi viia.“

Suure riigimehe terav pilk on siin tabanud eestluse kõrgeväärtusliku tõulise omaduse — visa tungi vaimsele ja kultuurilisele eneseteostamisele.

Selle tungi visadus on imeteldav. Kunaagistest välistest otsestest takistustest kõnelemata on eestlusel tulnud pikka aega võidelda seesmiste teguritega, mis on kippunud tumestama meie vaimupuhust ja kultuuri omapära.

Ohtlikumaid säärastest tegureist on olnud — kadaklus! See on tumestanud meie paremate püüete puhtust, sihtide selgust ja tunnete sügavust. Nagu kõrrerooste on see kahjustanud meie omakultuuri viljavälja. Kelle pää tõusis natukene kõrgemale, see kisti üles rahva omakultuuri põllult ja istutati tuulevarjuks võõra vaimupõllu kraaviäärsele.

Kibedusega pidime hiljuti nägema säärase külvi vilja, meie ärkamisaja tegelaste järglaste asumist Tallinnas laevale ja siirdumist võõrsile. Olgu tee neile avar!

Kuid olgu see ajendiks meile, et hakame endid teravalt jälgima, kust kohast oleme määrduanud kadakluse tahma ja nõega.

Väliselt knnavad nii mitmed meist veel edasi omal ajal „mõisavanemate“ poolt antud perekonnanimesid. Need viimsed -bergid, -sonid ja -mannid ei taha kuidagi lahkuda tolle 700 aastase päranduse hooldajate auameteist.

Seemiselt lokkab vaimne kadaklus kohati edasi ja võitlus sellega on märksa raskem. Oleme kohati üliagarad selgroogu painutama kõige ees, mis on võõras. Kui esineme kõnedega või kirjutustega, siis kubisevad need sageli maailma tarkade meeste ütelistest või tsitaatidest nende meeste teoseist, kuid millisel arvamisel on samas asjas meie omad teadusemehed ja oma rahva paremad tütreid ning pojad, sellele viidete tegemine pole meil nagu moeks. Õigupoolest pole meie omad vastavad allikad sageli kättesaadavadki. Meil on küll tõlgete näol kättesaadavad teiste rahvaste suurmeeste elulood ja nende õpetused, vähe aga tunneme omi rahvuslikke suurmehi ja seda just vastavate teoste puudumise pärast.

Oleme uhked sellele, et meil on maailma suurimaid rahvaluule kogusid, aga seejuures tunneme vahel vana kreeka ja rooma muinaskangelasi paremini kui oma Kalevipoega.

Meil on kaaskodanikke, kes ei saa elus muidu edasi kui mõne võõra orientatsiooni najal. Nende omakultuurilised vaimujalad on nõrgad ja seepärast peavad nad alati tunnistama võõrast usku ja jumaldama võõrast kultuuri, kahetsusega igal parajal ja mitteparajal juhul märkima, kui hääd on see või teine asi võõrsil ja kui halb meie juures.

Me ei suuda sageli läheneda võõrale kultuurile või selle kultuuri esindajale muidu kui oma ära salates, unustades, et säärane nähe äratav võõrais meie vastu lugupidamatust. Kui eestlase perekonda satub kuidagi muulane, siis

varsti lakkab säärane perekond olemast eesti perekond. Omal ajal esines juhtumeid, mil vanemad taotlesid luba laste koolitamiseks saksa koolis seepärast, et perekonna üks vana-vanaemadest olevat olnud kuidagi (võib-olla ka vana-vanaema kaudu) võõra päritoluga!

Säärased ja veel paljud muudki nähtused kõnelevad sellest, et meie rahva ürgne tung vaimuvalguse poole on saanud kohati vale suuna, mis võib meid viia eksiteele ja mis tumestab meie tunnetust sellest, mis on meie omakultuurile ja meie rahvale sobiv ja mis mitte.

Seepärast on ülim aeg vabaneda kadakluse mõjudest eesti elus ja eesti olus. Töökas eesti ema andis oma lastele peeru viletsal valgusel edasi eesti keelt ja eesti meelt! See eesti ema puhas õpetus on loonud meie rahvusliku iselemise ja omariikluse alused. Selle õpetuse kaudu oleme pärandanud meie ausate, töökate ja vahvate esivanemate ürgset vabaduse armastust ja mõtete ausust!

Oleks eksitus eitada tutvust võõraste kultuuridega, kuid ärgem unustagem töösiasja, et võõrast laenu, võõra talu töövõtteid ja viise ei suuda kanda mitte iga talu. Kes võõrsilt tahab laenata, sel peab enne enesel midagi olema ees, et ta suudaks laenu sulatada ümber sääraseks, et see rikastaks meie omakultuuri. Eitaval korral muutub laenaja võõra halvaks sulaseks.

Eesti elu ja eesti olu põliseks aluseks on eesti omakultuur, eesti omapärane vaimukultuur. See annab meie kui väikerahva iseseisvale olemisele õigustuse ja toob meile teiste rahvaste tunnustuse ning lugupidamise!

A. Leinjärv.

Jõuluõhtu Metsakurus.

Johannes Kaup.

Jõulueelsed askeldused Metsakurus hakkasid nihkuma seljataaha.

Ühel õhtul tõi vanaisa kõrvalasuvast reheatost ahjulõukalt suuri, kuivi peerulõmme. Siis nihutas ta madala kõrkjapõhjaga tooli kolde ette, võttis taskust alati vaheda liigendnoa ja hakkas voolima vorstivardaid. Seda tööd tundis vanaisa paremini kui ükski teine ja vardad tulid sihvakad ning siledad. Küllap ma sellest aimasin kõige kindlamini, kui võrd lähedal on juba jõulud. Süda lõi pa-kitsema. Vanaema keetis siis vorstiraba, segas selle verega ja hakkas täitma vorstimauke, millised vanaema valmistatuna kujunesid maitsevaiks ja rasvaseiks. Siis keedeti sülti, küpsetati saiapäts — nüüd pidid jõulud olema juba päris ukse ees. Vanaisa pruulis rammusat koduõlut, askeldades auravate toobrite vahel rehetoas, kus asus ta tööpink ja hulk pargitud ning parkimata lamba- ja vasikanahku.

See kõik tekitas rõõmsat ärevust. Seda enam, et vanaisa ootas jõululaupäevaks Metsakurru ka Umbusi-Jaaku ja onu Jakobit — vanaisa vanimat poega ja sellega minu onu, kes pidas isalt pärandatud metsavahiametit Karukiinkal, kilomeetrit kümme Metsakurust.

Jõuludeni sai esialgu lugeda veel päevi, siis aga ainult tunde ja viimati ta oligi käes — jõululaupäeva hommik. Ilm oli tõmbunud pehmeks — sadas laju lumeräitsakaid, mis muutis metsadki ümberringi valgeiks ja lausa pühalikult toredaiks.

— Oravajähiks just nagu loodud! meenu-tas korraks vanaisa mõtlukult. Aga samasse see mõte jäigi — ei olnud vanaisal õiget taht-mist ega aega võtta kallil päeval oma hin-gele seesugust pattu.

Olime parajasti lahkumas sauna pesu- ja vihapundardega kaenla all, kui saabus

Metsakurru onu Jakob. Ta tuli suuskadel, millised asetas rehe alla.

Jakob oli sama jässakas nagu vanaisa, temal aga kasvased lopsakad juuksed — pea-aegu sama punakuldsed nagu vanaisa habe. Pääle selle olid onu Jakobil pikad vurrud, mille otsad olid keerutatud peeneks ja kee-ratud siis hoolikalt ülespoole. Lõua otsas kandis Jakob väikest punakat kikkhabet, omades seetõttu pisut paruni ilmet. Ta häääl oli veidi kähisev.

Aga onu Jakob oli lahke ja sõbralik, pea-aegu sama sõbralik nagu vanaisagi. Võõris-tasin teda pisut, kuid ainult alul; ja sedagi ta kähiseva hääle pärast.

Jakobit nähes naeratas vanaisa.

— Eks oskasid ikka tulla! muheles ta. — Saunaleil sulle nagu marjaks pääle siuhkest suusasõitu.

Onu Jakob ei lausunud sõnagi, kohendas ainult vurre ja ulatas uksele ilmunud vana-emale mingi kompsu. Ning nõnda ta algas, see jõululaupäevane kolme põlve saunatee-kond, — vanaisa läks vihtadega ja pesuga ees, tema järele astus saunateed auravate veeämbritega onu Jakob ning siis tippisin meeste kannul sama teed minagi, Metsakuru-Tooma lapselaps, kolmest kõige noorem.

Metsakuru saun oli hoopis erinev suure küla saunadest. Ta oli hulga väiksem ja puhtam. Kodusem tundus ta seetõttu ka. Eriti nüüd, mil väikeselt aknalt puudus pisi-ke suitsev õlijatern.

Sõnatult rõivastus lahti onu Jakob, nohi-nal askeldas enese ja minu rõivastise kallal vanaisa. Alles siis, kui esimene kapatäis jäätükkidega segatud vett plaksatanud kuu-madele kerisekividele ja vanaisa sirutanud ennast saunalaval mõnusasti pikali, alustas ta kõnelust.

— Täna oleksin peaaegu läinud oravaja-hile, ütles ta onu Jakobile.

— Ah, mis sa kallil päeval! Iaitis see pääd kratsides.

— Sedasama minagi, et kallis päev, olgu pääleegi...

— Jah, näe, mullu jõululaupäeval sai lastud valge jänesenatt.

— No-noh, lasksid või? küsis vanaisa.

Lasksin — ja otse puu otsast!

— Mis sa nüüd! tõrjus vanaisa ja saatis uue nõutäie vett tulistele kividele, nii et kogu väike saun täitus kuuma niiske leiliauruga, mis muutis sauna nagu pisut hämaraks ja mattis hinge. Kummardusin madalamale, otsides veetoobreid. Vanaisa haaras pehme lõhnava viha ja sapsas mõne korra üle piha. Siis hõõrus ta vihaga jalgu.

— Sai lastud küll, vastas lõpuks onu.

— Ja puu otsast? Et nüüd orav või nugis või... aga et jänest puu otsast, kus sa sellega...

Kuid onu jäi kindlaks.

— Ega see õnnelik jaht ei olnud, ütles ta, — läks kalliks.

Kastnud märjaks pää ja keha, nii et vurrudki langesid sorakile, ronis nüüd onu Jakob vanaisa kõrvale lavale.

— Lugu oli nii, seletas ta mõnusalt lamas, et just jõululaupäeval, hämariku ajal, näen säälsamas Karukiinkal aias õnapuude vahel hilpavat valget jänest. Noh, kargab siis hing täis, et oota sa sunnik, — nihuke suur rammus loom: muudkui püss kätte ja koer jälgedele! Teedelt halkkab juba kostma kirikuliste aisakellade tilinat.

— See nihuke poisikese tegu! löikas vanaisa vahele.

— No-jah, vastas onu Jakob ja ronis lavalt alla. Hoolikalt valis ta külmavee-ämbrist viha ja asetask selle kerisekividele hauduma, kust kostus susinat ning kenkis veidi tulist märga auru. Kui siis viha lehed olid lõõnud närbunult pehmeks, kastis onu viha kuuma vette ja ronis seda kaasa viies tagasi lavale.

— Koer võttis jäljed ja kadus kilgates põldude poole, jätkas ta jalasääri sapsides. — Tegi tiire ja haake pea pool tundi, aga siis kuulen järsku, et koer kilab ja niuksub nagu kinniseotud ühel-samal kohal.

— Noh, ja jänes oli siis puu otsas?

— Jah, vastas onu naeratades. — Okiline puu oli langenud üle kiviaia ja seda puud mööda siis jänes oligi joosnud peaaegu latva, koer aga niuksus ja kilkas all.

— No-jah, sedaviisi küll! nõustus nüüd vanaisa pettumult.

— Jah, aga padruni tõmbiku kaotasin ikka ära, lisandas onu. — Kalliks läks ja jõululaupäeval ma küll enam jahile ei lähe.

— Ega maksa — olgu rahu, mis rahu!

Tüki ajal ei lausunud nüüd kumbki sõna. Kostus ainult vihtade sahin ja meeste kerge nohisemine, ajuti seekka vee solin ja leilivee laksatusi, mille järele kuum leil susisesed täitis uuesti ruumi. Leililõõbrad olid nad

mõlemad — vanaisa ja onu. See oli lausa põrgukuumus, mis täitis sauna.

Vaikselt söödi esimesed vorstirõngad Metsakuru jõululaualt, väikides rüübati esimesed sõõmud vahutav-rammusat jõuluõlut. Siis tõstis onu Jakob lauale kõhuika viinapudeli.

— Jõulukostiiks ja vorstikõrvaseks! ütles ta vanaemale otsa vaadates. Aga täna ei lausunud vanaema viina kohta sõnagi. Ja vanaisa sai sellest julgust, — ka tema tõi välja teise samasuguse. Ning vanaisa võttis sel õhtul tublisti kanget keelekastet küll pudelist, küll kruusist. See avas ta keelepaelad. Nüüd sattus ta hoogu. Vaikne jõuluõhtu unus nagu, vajus kuhugi kaugemale ja vana metsavaht elas oma noorepõlve mälestusis, jutustas laanelugusid, mis läksid minu kõrvade kaudu mällu nagu lõng poolile. Ei olnud minulgi kahju jõuluõhtu kaotusest tavalise mõttes, sest olin juba küllalt tark selleks, et teada — jõuluõhtuid tuleb veel küllalt, aga mine sa tea, millal vanaisa jutustab jälle kord laanelugusid. Olin neid igatsenud ning nüüd ei tundnud ma und ega väsimust. Lahkusin lauast ja lamasin liikumatult hämaras toas jõulupuul all õlgedel, püüdes iga sõna kolme mehe suust, kes istusid sääli ümber väikese jõulutoitudega kaetud laua ja jutustasid. Vanaema magas vist varsti oma kirju vaheriidega eraldatud voodis. Vanaisa toppis aga piibu uuesti tubakat täis ja aina muheles.

— Tja, ütles ta, — olid ajad, mil metsad kihasid karudest ja huntidest! Ei nüüd enam siuhkesi aegu, nüüd metsad vähenevad ja karud kaovad. Aga siis sai käädud koguni keisrihärä Aleksandriga Luugas karujahil.

— Kuidas? ajas Umbusi-Jaak silmad imetusest suureks. — Kas sa olid siis keisriga ühes karujahil või?

Vanaisa silus oma uhket täishabet.

— Sai kord oldud.

— Noh, et sa oled teinud vempe ja riukaid, aga — et just kohe koos keisri endaga, vaat' seda ei teadnud arvatagi...

Vanaisa löi sellele Umbusi-Jaadu kahtlusele käega.

— Ega see asi nii hull olnudki, ütles siis naeratades. — Juhtus lihtsalt nii, et vanaparu oli Luuga pool karujahil ja peatus mingisuguse krahvi või misasja juures, kelle hooliks oli korraldada parajasti Aleksandriga karujahti. Tulid ikka kohale kõrged isandad läikivate püssidega, sätendavate aumärkidega, karusnahkades ja puha, omal kõik teenijad kaasas ja... noh, kütid piirasid siis sisse varem valmisvaadatud karupesa, Aleksander võttis aga istet ühel sissepiiratud ringi serval mõnuses tugi toolis, kuus täislaetud tuliuut püssi kõrval ja kõige osavamad kütid ümberringi. Keiserliku isa seljataga seisis troopipärija, pärastine Nikolai ja jälgis sündmuse arengut.

Kui siis kõik ettevalmistused tehtud ja sellest teatatud ka Keiserlikule Kõrgusele, siis

lasti kaks valget koera karupessa magajalt äratama. Kostis tükkike aega ikka kilkamat ja urisemist, sekka unist mõminat ja järsku ilmus siis oodatav, vana suur emakar — kaks väikest pojapõnni kannul. Seisin säälsamas, mõne sülla kaugusel Aleksandrist ja nägin, kuidas troonipärija sosistas oma isale midagi kõrva. See raputas tõrjuvalt pääd ja tõstis püssi palge. Et asi oleks veel kindlam, selleks oli otsitud Venemaalt üles kaks julget ja osavat karukütiti, kes sammusid nüüd suurte pussidega karupere-konnale vastu. Ja tõusiski vana karujüri, nagu loodetud, kahele jalale, valmis haarama üht meest sülle, aga siis tabas teda Kõrguse püssist osavasti sihitud lask otse rinda ja metsakuningas langes röögatades lumele — valmis ta oligi. . .

— Vanaisa, segasin nüüd mina esmakordselt kogu õhtuste jutustuste kestel vahele, — aga mis sai siis karu poegadest? Kas neist ei olnudki kahju?

— Vaata mul väikest varblasenägu! naeratas seepäälle vanaisa. — Mida tema ka kõik teada ei taha! Noh, eks ta kahju oli küll, aga mis sa teed ära — suure valitseja asi ja ega's kütid ei võigi olla nõnda pehme südamega. . . Aga seekord läks nii, et troonipärija palus niikaua isa, kui see andis käsu karupojad lossi kaasa võtta. Sääl siis kasvatati nad suurelts. Näe, troonipärijale nad meeldisid, — juba säääl püüdis teistega mängida just nagu kutsikatega. . .

— Noh, siis tuli muidugi kõva sööming ja. . . napsud ja. . . ?

— Eks ta tuli jah küll. . . vastas vanaisa ja laskus mõttesse.

Tüki ajal ei leidnud nüüd keegi enam kõneainet. Ju hakkasid vist lõppema vanad laanelood, milliseid oli veeretatud kogu pikk õhtu, või ahistasid kõikide suid minevikumõtted. Nokitsesid siis niisama paberrosside kallal ja nohisedit pisut, ei näinud neile õlugi enam maitsevat.

Siis võttis onu Jakob taskust uhiuue torreda liigendnoa, viipas minule ja küsis tuppasignud vaikust katkestades;

— Tõnu, kas sa tead ka mida sellega tehakse?

Vaatasin onu Jakobi käes olevat nuga ja imestasin endamisi ta küsimust. Muidugi ma teadsin, kuigi omal veel nuga ei olnud.

— Hobuseid lõigatakse lepapuust ja lehma ja. . . kadakast keppe ja. . . siis — tuuleveskeid tehakse ja. . . vesiveskeid ka. . .

— Noh, võta siis see nuga endale, ulatas onu mulle uhke terariista, millist juba ammu olin salajas soovinud, — ja vaata, et sa ei löika endale kätte.

Oi, oli see aga rõõm! Omaette pidasin juba samas nõu, mida kõik teha uue noaga. Seesugust ei teadnud ma külas olevat ühelgi. Laane-Jürkal oli küll taskumuga, aga see oli nihuke plekist, nüri ja logises. Seina Antsul oli ka nuga, aga see oli jälle väike puss.

Ei, seesugust küll ei olnud kogu küla poistel! Ja endamisi otsustasin siis, et suvel hakkank lõikama vanaisale kadakakeppe, ja korvivitsu lõigun talle ka. . . Oli ju vanaisa sageli kurnud, et raske on küürutada pajuvõrsete pärast — selja teeb haigeks. Mina võisin aga küürutada küll. . .

Onu Jakobilt sai jõulukinke ka vanaema ja vanaisa ja Umbusi-Jaagule andis ta paki linnatubakat, mis pani ta üsna kohmetama. Vanaisalt sain veel uue läki-läki või randlase, nagu ta teda ise nimetas, — nihukese toreda musta ja läikiva hülgenahtse talimütsi, mäherdust jällegi ei olnud ühelgi poisil suures külas. . . Jaa, need olid alles jõulud Metsakurus! Minule ja vanaemale ja — kõigile. . .

Kui mina ja vanaema jäime vaatama saadud jõulukinke, istusid mehed uuesti laua ümber. Akende taga oli aga hämar, vaikne ja pehme jõuluöö, mis tundus mulle mäillegi pärast läbi klaasi nagu pehme samet.

— Jaa, kuulsin lõpuks Umbusi-Jaagu häält laua juures. — Sina, Toomas, ütlesid, et korra tegite Rehe-Juhaniga ühe karu jahedaks — kuidas see's juhtus, lasksite lihtsalt surnuks või?

— Ah see! vastas vanaisa mõtteist ärgates. — Ei ta nii lihtne olnudki. Metsloomad vahel nihukesed naljakad ja. . .

Ning vanaisa asus jälle jutustama. Kuulasid teised, naersid vahele ja jutustasid ka ise. Aga mina ainult kuulasin.

Siis näis mulle, nagu hakkaksid hääled pikkamööda kaugenema. Nad kostusid minu alul kuidagi sumbutatult ja ühetooniliselt, siis üsna katkendiliselt, kord tõustes ja paisudes, siis vajudes ja eemaldudes. Tähtsin ennast liigutada ja tuua uuesti samasse lähedale vanaisa, onu ja Jaagu hääled. Aga see oli võimatu. Ma ei olnud enam ükski jõuluõgedel, aga mulle kaaslaseks tulnud uni oli sitke ja trotslik. Kangekaelselt vajutas ta silmalaud alla ja puistas nagu tuhka kõrvasse, mis kõik sumbutas. Ei tea ma praegugi, kui kaua istuti veel sel õhtul Metsakurus jõulutoitudega kaetud laua juures, jutustati laanelugusid, söödi ja joodi, — mina ei näinud ega kuulnud enam midagi. Oli juba suur hommik kui ärkasin, hoides ikka veel kõvasti peos onult saadud uhket nuga. Mu kõrval õgedel magasid onu Jakob ja Umbusi-Jaak. Aknad olid ehitud nõrkade jäälilledega, üle väljade sädeles madal talvepäike ja vanaema istus nagu eelmiselgi hommikul paksu piibiraamatu kohale kummardudes laua juures, kitsaste valgete traatraamidega ja ovaalsete klaasidega prillid ninal. Ta oli rõivastunud tavalisest puhtamalt ja pidulikumalt. Olid ju jõulud. Jõulud Metsakurus, mis mulle tähendasid nii tohutult palju ja andsid elule kindla suuna — otsustasin nüüd kindlasti saada karukütiks ja metsavahiaks. Aga see pidi jääma niisama saladuseks, seda ei tohtinud keegi teada. . .

Katkend ilmumisel olevast raamatust „Vanaisa Laanelood“.

Jõuluvana Siiksaare noorte jõulupuul.

R. Saarep.

Jõuluvanal oli täna kibe päev. Juba kuus habet oli ta ette proovinud, kuid ükski ei sobinud tänaseks tähtsaks ülesandeks. Vanahärral oli täna vähe algupärane tuju. Möödunud aastal oli ta end välja vihastanud väikeste vallatute poiste pääle ja nüüd aasta kestel aru pidades oli ta otsustanud neid marakratte mitte enam vaatama minna. Jõulude lähenedes lüks aga vana mõnus mees rahutuks: tõreles poistega ja proovis iga päev uusi habemeid. Üks oli liiga piklk ja teine liiga lühikene, kolmas ülearu hall ja neljas nii paatunud, et ei tulnud üldse kõne alla. Pika otsimise ja pahandamise pääle sai ta ühe kätte, mis enam vähem väärís korraliku habeme nime. Vanahärra pani selle põske, surus läkiläki pähe, tõmbas valge kasuka selga, vöö vööle, koti selga ja pistis tasku „Põllumehe käsiraamatu“. Kõigest võis näha, et jõuluvanal oli mingi eriskummaline plaan. Aabitsa asemel korraga „Põllumehe käsiraamat“. Poisid olid selles suhtes eriti uudishimulikud, kuid vana käratas: „Teid, keraheinu, ma täna ei tarvita! Olge kodus ja vaadake, et te mul pilvi ära ei talla!“

Nii öelnud, tõmbas jõuluvana hõlmad koomale, võttis hoogu ja hüppas maa pääle.

Ta prantsatas oma kotiga ühe suure maja seinä ääre. Maja oli seest heledasti valgustatud ja rahvast voolas sisse avatud uksest. Uksel oli aga kuulutus, mis teatas, et siin olevat täna õhtul Siiksaare maanoorte jõulupuul.

„Tubli on,“ arvas jõuluvana, „just teid ma täna otsingi. Täna olete mul siis peos, te

tarkust täistuubitud saksakesed,“ mõtles jõuluvana ja silitas läbi kasuka põuesolevat tarkuse-raamatut.

Korraga pääsis sees lahti vägev laul. Jõuluvana tõstis käe mütsinoka juure ja kuulatas. „Ma tulen taevast ülevalt,“ lauldi ja vanahärral tulid meele poisid, kes olid jäänud koju oma-pääd hullama. Vilu hakkas ja jõuluvana ootas laulude lõppu, et saaks ka sisse sooja. Ajaviiteks võttis ta välja oma raamatu, pööras selle lehti, uuris pilte ja luges pominal.

Kuid juba kuulis ta seest hääli: „Kas täna jõuluvana ka tuleb? Ah siis täna jõuluvana ei olegi.“ See oli juba liig. Jõuluvana vaatas korraks ümber, nägi seinä ääres jalgratta, istus sellele selga, sõitis türu ümber maja ja siis kohe avatud uksest müriinal sisse suurde valgustatud ruumi, otse jõulukuuse sisse. Rahvas rökkas ja hõiskas. „See ju meie valla mees!“ hõiskas üks ja näitas ratta numbrit — 6118. „Hei, pidage rattavarus kinni!“ püüdis teine nalja heita, kuid juba hakkas rattasõitja kõnelema. Ta kõhatas hääle puhtaks, silitas pihku ja tõmbas siis käega üle habeme, kõhatas korra veel ja algas:

„Kallid Siiksaare noored! Mind vist ei oodanud keegi. Te vaatate mind nii kui laevakaptenid nende külje alla kerkivat miini. Ta üllatusite nagu peremees, kes põllult leiab 28-päälise rukkikõrre. Kuid nii suur teie üllatus olla ei tohiks. Te peaksite mind võtma kui koolipoisid inspektorit, sest teile on praegu tulnud tund, kus peate puistama oma pääd

Järgmine oli üks neist 12-nest noorliikmest.

tühjaks minu ette ja häda sellele, kes siia põrandale ajab õlgi, vett või muud kõlbmatut prahti. Ainult teri, mõtte- ja tõeteri, ma tahan näha siia kukkuvat. Kinnitage seepärast oma kruvid, kuid mitte ka püris kinni. Keerake nad alul täiesti kinni ja siis veerandkeerdu tagasi, nagu seda teeks üks õppinud töölise diplomiga kodanik. Üldiseks kontrollimiseks esitan ma mõne küsimuse, milledele teil tuleb otsekohe vastata. Kui vana on lehm, kes on seitsme poja ema ja iga kolme aasta järele aher oli? Missugused on lüitunud eesti lipu värvid? Mis teeb referent ettekande ajal? Mitu kivi on $\frac{1}{7}$ -hektaarilisel nisupõllul?

Nagu ma lootsin, vastajaid ei ole! Pidage siis meeles, et see lehm oli viieaastane, sest talle sündisid kaks korda kasikud ja üks kord kolmikud; lüitunud eesti lipu värvid on ülevaht lugedes, hall, must ja määrdinud; referent väriseb ettekande ajal ja nisupõllul ei ole ühtegi kivi, sest need korjati säält juba viie aasta eest ära.

Jõuluvana peatus ja vaatas ringi. Rahvas tundis aukartust nii haritud mehe ees ja oli targu püris vait. Arumäe Antsul tekkis küll korra õrn kahtlus lehmajutu juures, kuid see usin sünnitamine oli nii põrutav ja tarkuse- raamat jõulumehes taskus nii paks, et Ants ei julgenud iitsatadagi. Ringi esimees luges sõrmedel oma nisupõllu kive ja keegi vanem mees püüdis meeleheistlikult meeletuleta õigeid rahvuslipu värve.

„Tulgu ringi esimees siia,“ teatas jõuluvana. Esimees Jaan Kõdarik läks, sõrmed peos, üle toa, pani koosolejate nimel jõulumehes kätte pihku ja tõstis kui ametlik isik kunagi kingituste koti natukene kõrvale.

„Ütle mulle armas Jaan ja esimees, mitu liiget sul on?“ küsis jõuluvana.

„12 noorliiget, 48 tegevliiget ja 19 toeta-

jatliiget,“ luges esimees nagu tegevuse aasta aruandest.

„Minu teada on sul neid neli, kaks kätt ja kaks jalga, ja pane küsimust paremini tühele,“ ütles jõulumees ja keerutas vunsti. Nii siis, esimees juba kukkus sisse.

„Aga ütle mulle, kui suur on sinu pere?“

Esimees tahtis seekord targem olla ja vastas:

„Mul ei olegi peret. Olen poissmees, 23 aastat vana, pruuti ei ole.“

Vanahärra kohmitses koti kallal, otsis säält ühe pakikese ja seda esimehele ulatades sõnas:

„Sinu peres armas esimees Jaan Kõdarik on 12 noorliiget, 48 tegevliiget ja 19 toetajatliiget.“

„Tuleval aastal on neid poole rohkem,“ vastas esimees ja läks oma pere hulka tagasi.

„Vaat! kus tark mees, ära teadis pääst meie liikmete arvu!“ imestas sekretär.

Järgmisena kutsus jõuluvana kingituskoti juure ühe vanema mehe. Ei saanud esialgu arugi, kumb neist see tähtsam mees on.

„Kuidas sul see tänavune kapsasaak oli ka?“ küsis see rohkem jõuluvana moodi mees.

„Kapsaid neetu,“ seletas vana Tsusima merelahingu madrus, „ussid panid kõik nahka! Rootse ma ei loe kapsasteks.“

Jõuluvana hakkas asja vastu huvi tundma.

„Kas ussidest jagu ei saanud?“

Vana oli tark mees ja hakkas seletama:

„Korjasime terve suguvõsaga suve läbi kapsausse, puistasime tuhka ja igasorti vedelikke, poisid püüdsid raha eest kapsaliblikaid, aga just nii palju jäi neid sunnikuid järele, et mu kapsamaa suutsid ära puhastada.“

„Eks pannud silt kapsapeenarde juure üles, et siit söömine keelatud ja nii edasi. Keelust üleastujad võetakse vastutusele. Austusega omanik; küllap ussipere oleks siis sul-

le ka kapsaid jätnud," andis tark jõulumees hääd nõu.

„Ussid ju ei...“ püüdis vanamees õendada, kuid ta vastuväited kadusid üldisesse naerulaginasse. Vanamees läks rõõmsa nüoga minema ja andis eide kätte kingituseks saadud kapsapää.

Järgmine oli üks neist 12-dest noorliikmest. Jõuluvana vaatas poisile noorusest säravasse näkku ja küsis:

„Mida siis sa oled aasta jooksul ka õppinud, mu poeg?“

Poiss ei olnud ka just suu pääle kukkunud ja keerutas nagu grammofonist:

„Maatulundust, seasulundust, loomatoidukulundust, kanakuurindust, kaevupuurindust ja muud uurindust!“

Rahvas läks julgemaks ja valgus jõuluvanale päris lähedale. Uuriti kingitustekotti ja üks tragi poiss keeras viltusõidetud rattanumbri otseks.

Üks kena tütarlaps ütles veel kenama jõulusalmi. See oli nii:

„Ei me oleks kokku tulnud,
kui sind ilmas poleks olnud.
Sina kingid kallist värki,
iga sõnaga lööd märki.
Imestama paneb see,
et sa ette võtsid tee.
Tulid meile aega viitma,
talve külvat' tarkust niitma.

Tuju aina tõusis. Jõuluvana lõi vitsakimbuga takti ja rahvas laulis. Üks nooruke

püüdis ülemealikus tujus jõulumeest pilgata ta vägeva habeme üle nalja heites, kuid sai naisuguse vastuse, mis pani mehikese päris värisebama. Jõulumees vaatas poisile lõua otsa ja hüüatas järsku:

„Sa noormees vaata, et sa ära ei lämbu, sul kasvab ju habe sissepoole.“

Kingitustekott tühjenes kiiresti ja jõuluvana ei saanudki ennem pidama, kui oli viimase pakikese ära andnud. Siis keeras ta koti kokku ja pani selle põue, sügas habet, keerutas vuntsi ja pidas lahkumiskõne:

„Kas te selle kotitäie just ära olete teeninud, võin ma mõelda, kuid teie jälle öelda, et kui tulevaks aastaks natukene juure õpime, küll me siis jälle klapime. Olgu sellega kuidas on, aga kott on tühi ja nüüd võite teie hakata pidama pühi. Kui te vorsti sööte, siis pidage mind vanameest ka meeles ja tänage valjusti üksipuha mis keeles, küll ma siis teid ka tuleval aastal meeles pean ja tee Siiksaarele täpselt ära tean. Sulle, esimees, ma annan veel „Põlluemehe käsiraamatu“, et sa ei oleks oma vastustes siis saamatu kui jutt tuleb vasikate tootmisest ja sigade söötmisest, kaera külvamisest ja koera salvamisest, kartulivõtmisest ja lavade katmisest, kiilitõukudest ja viljarõukudest.“

Kõik tänasid tublit jõulumeest lahkelt ja andsid lubadusi veel lahkemalt. Jõuluvana saadeti õue ja sooviti hääd reisu.

Vahepääl olid poisid üleval hakanud lume-sõela raputama ja maapinna katnud pehme valge vaibaga.

Kos'sule!

Lääme jänesse jahile,
kaeme kitsi kinni võtta,
raabime rii ravvast roste,
kaabime korp kanakorvist,
viame väl'lä vehmritpidi,
usseaida aisupidi.
Tulge te tagast tõukame,
pange parti peräst puskma
et saass ennembi edesi,
rutembeste reisi pääle.
Kes tuup Kõrvi kõrgest tallist
Alli esä uhkest uunest,

Raudjase roka ruhve mant?
Kas lääp Kadri karelden
vai Tiiu tantsi tiiruten?
Kos ta sul Kadri karelden,
kui Kadril koolunägu pääl,
vai kos ta Tiiu tiiruten,
kui Tiiu silmä tilguve!
Laske, latse, värät valla,
mia saa akkame esiki,
kui om leie lõikamede,
rang'i rooma ragumede,
ohja viil oma kotussen.

HENDRIK ADAMSON.

Henrik Visnapuu 50-aastane.

Uskuda või mitte, kuid nii see on: Henrik Visnapuu, üks meie omapärasemaid luuletajaid, kelle leiame vanemaält piltidel ikka suure valge õiega rinnas, on nüüd 50-aastane. Selles pole kahtlust, sest ajal, mil Leebiku valla (Valgamaal) Maardina talu töölisperekonnal sündis kuues laps, poeg Henrik, kirjutati 2. jaanuar 1890.

Ega tolle väikemehe Henriku saatus kerge ei olnud, sest kus oli's tollal töölisperekonnal õige kodu- või pesapaik. Leebikust rännati Kongutasse, Kongutast Meerile, säält Reolasse, Tõrastesse, Vasulasse, Helmesse, Sarakustesse... Moonamehe elu ikka — aina pagast paika, mõisast teise, muudkui lennul. Polnud seetõttu Henrikul õigeid mänguseltsilisigi ega kindlat kooli. Kuid poiss suutis ometi 1907. a. õiendada Narva Gümnaasiumi juures algkooliõpetaja kutseeksami ja saada lõpuks kuidagi „jaladki alla“. Järgnes õpetajapõli Kastre-Võnnu Peravallas, Järvamaal Koeurus, Tartumaal Kavastu Tähemaal, Tartus M. Aidniku Tütarlastegümnaasiumis. Ning pidev enesetäiendamine kõrvuti kutsetööga. Selle tulemus — 1916. a. sooritas Henrik Visnapuu küpsuseksami Tartu Aleksandri Gümnaasiumis ning asus järgmisel aastal õppima Tartu Ülikooli ajaloolis-keeleteaduslikus fakulteedis klassikat. Kui nüüd veel lisada, et juba järgmisel aastal leiame Visnapuu „Tallinna Teataja“ toimetustalaua tagant, järgmisel aastal kutsetelise luuletajana Tartus, 1920. a. jällegi ülikoolis, 1921. a. Venemaal, 1922. a. Berliini ülikooli filosoofiateaduskonnas, siis taas Tartus ja Luunjas ning praegu „Varamu“ toimetajalaua taga, oleks üldjoontes selge tolle 50-aastase mäine tee.

Kuid kõik see on ju lõpuks ainult inime ne Henrik Visnapuu, mitte luuletaja Visnapuu. Kuid viimane huvitab meid siiski rohkem.

Vaatamata sellele, et Henrik Visnapuu katsetas ratsutamist peegasusel juba õige noorena (esimesi katsetusi tegi oma mäletamise järgi 1903. a.) ning tegi koos R. Rohu ja teistega 1913. ja 1914. a. vastuvoolu „Noor-Eestile“ „Roheliste Momentidega“ (albumid), torkab muus talle tõsisemalt sule pihku alles hiljem. Parnassile ratsutas Visnapuu „anno 1917“. Ning ega see päriselt vaikselt sündinud, sest oma armulaulude esikogus „Amores“ ütles ta „Prooloogis“ üsna võitlussoovlikult:

Aeg ilmuda jo ülim, täis on tund.

Te hulka, laulikud, ma julgest' tullen.

Mu saatus see, mu mulla päälne pund,

aeg ilmuda jo ülim, täis on tund.

Kas alla jään, või mõne ringist sulen,

ükskõik; see nüi, see olemise sund...

Ning „Amores'ele“ järgnesid „Jumalaga. Ene!“ (1918), „Talihari“, „Hõbedased kulju-

HENRIK VISNAPUU.

sed“, „Käoorvik“ (1920), koos R. Rohu ja J. Barbarusega album „Looming“, esseede kogu „Vanad ja vastsed poeedid“, „Valit. värssid“ (1924), „Ränikivi“ (1925), „Maarjamaa laulud“ (1927), „Puuslikud“ (1929), „Tuulesõel“ (1931), „Päike ja jõgi“ (1932), „Üle kodumäe“ (1934) jne. Hiljem värssromaan „Saatanu vari“, aeg-ajalt nüüdendeid, artikleid jne. Ning uusi laule.

Et Visnapuu kunagi pole istunud käed rüpes, seda kinnitab ta kogukas ning mitmepalgeline ja mitmekujuline looming. Seda kinnitab ka ta töö Eesti Kirjanike Liidus, Kultuurkapitali Kirjanduse Sihtkapitali valitsuses, Draamastuudios, Vabariigi Valitsuse Propagandaametis ja mujal.

Hinnangud Henrik Visnapuu luule kohta on olnud lahkuminevad. Samal ajal, mil näiteks Fr. Tuuglas avaldas, et „Visnapuu on Eesti praeguste liürikute hulgas vist üks spontaanimaalt loovatest... Visnapuu on kõige eitamatum and... Ta on sündinud luuletajaks...“ — samal ajal Aavik on leidnud, et Visnapuu värssitehnika on vigane, et ta värssid on tehniliselt halvemad „ärkamisaegsete luuletajate omast...“

Olgu sellega kuidas on, sest igal juhul Henrik Visnapuu on kaasaja silmapaistvamaid ja tüsedamaid luuletajaid, kuid huvitav on ka Visnapuu luuletajaolemuse kujunemine.

Oma esimestes lauludes Visnapuu on sügavalt vene uuema luule mõju all. Ja seda kuni hingelaadi kopeerimiseni. Ta harrastab nüüteks 1914. a. ja hiljem vene eeskujul futuristlikku luulet, lõhkudes sõnad silpideks ja asetades need mitmesugustesse graafilistesse figuridesse (tõrvikud, raamat jne). Seejuures ei kasuta ta ainustki kirjamärki ja arendab futuristile omast n.-n. glossolaaliat, s. t. püüab häälte imitatsiooniga luua meeoleu. Selle tõenduseks näiteks „Kevad külas“:

Ju päike päisi päi
Kui oda kiiri koda
Tee vee ja ree ja roda
Veskile vesi väi
Sulsulin vulin-mulin
Tuul ruuli huuli kuulin

Veel hilja vagu lahk
Ja õhtu õhus külas
Naer plika kari mülas
Ää-öö-oo Müü-müü
Lii-laa laa-lii Lüü-lüü

Viimane osa on täielikult onomatopoeetiline, s. t. helisid, hääli järeleaimav ning siingi ei ole kasutatud ühtki kirjamärki. Laul ilmus „Rohelises Momendis“.

Kuigi esikkogu „Amores“ ilmumise puhul tehti Visnapuule rõhkesti etteheiteid, eriti kordamistõve pärast, oli kogus ometi õnnestunud töid, mis paremiku hulka kuulusid töid autorile kuulsuse ja loetaruse. See õhutas aga produtseerima. Ning hakates hiljem vene poeedi Igor Severjanini eeskujul looma „poese“, pälvis Visnapuu „poeside kuringu“ hüüdnime. Ka „poeside raamatuis“ (näiteks „Jumalaga, Ene!“) kasutas Visnapuu glossolaaliat ja häälikukombinatsioonide kõlalist mõju, jättes mõtte tahaplaanile. Kuid 1920. a. on Visnapuu leidnud uuesti ka usu oma maasse ja rahvasse, mis 1913. a. oli sootuks kadunud ega naasnud ka vahepäälseil aastail. See võimaldab aga Visnapuult koguni säärase laulu ilmumise, nagu on seda „Maarahva, talupoega vabamaa...“ Laul, mida kavatseti võtta kord koguni hümniks. Säält päle hakkab Visnapuu isamaaluliku kuulsus kasvama, ning ta loomingu esimene periood lõpebki 1920. aastal, olles pühendatud päämiselt armastus- ja ajalaulude loomisele ja muusikaliste kõlavärsside viljelemisele. Isegi rahvalaululist skandeerimist on Visnapuu proovinud.

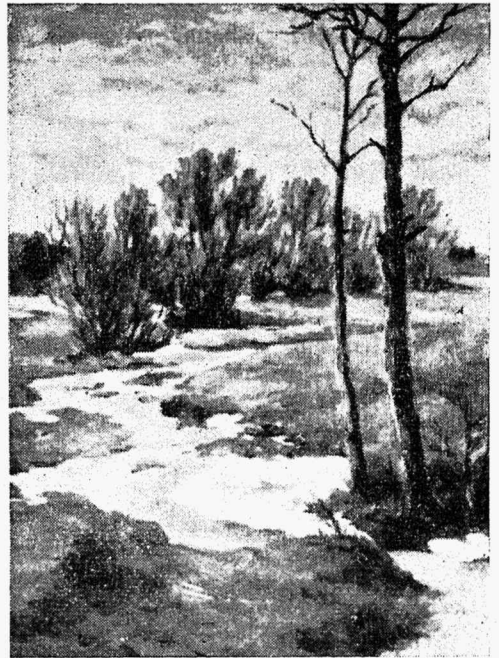
Järgneb süngus ja raskepära, kuid nüüd lõpeb ka „poesitamine“ — laulik on leidnud tee kodumaa looduse ja saatuse juure. Nüüd pakub ta oma parima liüirilistes kodumaa looduspiltides, hakkab taotlema lihtsust ja selgust. Ta loodusluule „Maarjamaa lauludes“ on juba isikupärane, ehtne ja meeoleu- ning elamustihe. Ka väljendus on muutunud jõuliseks ja värskeks. Küll ilmneb mlkrutsemäne ja pessimism kohati veel hiljemgi, mis tõendab, et lauliku sisemine heitlus ja kujunemine kestab, kuid 1932. aastaks on Visnapuu oma „Päikeses ja jões“ jälle rõõmus ja tujus. Ta on põõ-

ranud selja filosoofilistele ja ühiskondlikele probleemidele ning maailmamuredest vabanedes vabanenud ka süngusest. Endine pessimist ja oma rahva võimetes kahtleja („Sind vihkan ma, mu kaduv kodumaa. Ei usu ma su tõusvat tulevikku... Oh neetud maa ja rahvas võimetu... — „Moment esimene“ 1913, lhk. 64/65) püstitab 1934. a. juba rahvuslikku programmi („Nagu männik tihe katob oma rahvas tulevikus Eestimaa...“).

Nõnda on see olnud ja nõnda on arenenud Visnapuu kõikum ning hüplev luuletee — keeruline, otsisklev ja komistav nagu meie kirjanduse arengutee üldse. Kuid praegu on Visnapuu täies meheas. Meheiga tähendab aga ka täit loomisjõudu. Ning Visnapuu on meid üllatanud. Kas või värssromaaniga „Saatanu vari“, või isamaaliste masslavastustega, või ka mõnegi uuema lauluga „Varamus“.

Ei, seda ei saa salata, — Visnapuu on olnud huvitavamaid kujusid meie luuletajaskonnas oma keerulise arenguteega ja kujunemisega, kuid ta on kõigile vaatamata ka tuse ja kõrge kuju. Ning ega ta kõrgus teise poolsajandisse jõudmisel ei ole veel mõõdetud ega kindel. Et ta tee on aga üha tõusnud, ta looming muutunud järjest selgepiirsemaks ja läbituntumaks, see tohiks olla ennustuslik. Kui nii, siis õnnitleme ja ootame senisest veelgi paremat sellelt, kes meie luuletajaskonnas astub esiridades. Ning meie ootus ei peta!

JOHANNES KAUP.

J. Loos.

SULAV LUMI.

E. VEEBO.

Püha öö.

(Kõnekoorile).

A. Jansen.

KIRIKUSÖIT.

Lava on dekoreeritud pühademeleoluliselt pidulikult kuuseokste ja tähtedega. Keset lava väikesel kõrgendikul asub madal iste, mille taga hiilgab suur hõbedane täht. Eesriide kerkides istub tähe all Valge naine (ingel), ümbritsetud väikestest heledaltrõivastatud lapsukes-
test. Kauguses heliseb kirikukell, millele järgneb meeleolulise sissejuhatusena viis: Püha öö. Viisi lõppedes hakkab jällegi helisema kirikukell, mille kestvusel liigub lavale kõnekoor ja asetseb Valge naise lähedusse, osa vasakule, osa paremale.

VALGE NAINE: (rahuliku ja aeglase pühalikusega)

Püha öö!

KOOR: (samuti)

Maa pääl on rahu
ning lõppenud töö.

NAISKOOR: (vaikselt, peaaegu sosinal)

Kõik on hingamas

MEESKOOR: (samuti)

Rahuga uinumas

VALGE NAINE:

Vaikuses heliseb kirikukell.

NAISKOOR: (õrnalt)

Süda nii hell

MEESKOOR:

Süda nii hell.

VALGE NAINE:

Jõulukuusk lõhnab küünalde särades,
pole minekuks kellelgi ruttu.

Vanad ja lapsedki rõõmuga südames,
kuulavad ammuiganend juttu.

MEESKOOR:

Ununeb mõte

ja ümbruski kaob.

Unelmauttu

kõik aeglaselt vaob.

NAISKOOR: (kauge kajana)

Koori päält heliseb kiituse laul:

VALGE NAINE: (rõõmuga)

Kristus sündinud on!

KOOR: (samuti, kuid pisut aeglasemalt)

Kristus sündinud on!

(Vahemuusika orkestrilt või koorilt)

I NAINE: (valjusti)

Keiser Augustusest saadeti teade:

I MEES: (samuti)

Üles märkima endid kõik peate!

(lühikene paus)

MEESKOOR: (ärevuses)

Ruttas siis rikas

ja kiirustas vaene.

NAISKOOR: (samuti)

Käsku peab täitma

nii mees kui ka naine.

I NAINE: (segatud hirmuga)

Keiser ei halasta!

II NAINE:

Keiser ei oota!

I MEES: (rõhuga)

Keisrilt ei kannatust ole loota!

KOOR:

Juudamaa rahvas läks Taaveti linna;
rändas ka J o o s e p ja M a r i a sinna.

(hetkeline paus)

Võõrale võõras ja tundmata kohas
leidsid nad aseme Petlemma luhas.

(vaiksemalt)

Tundis end Maria ärevas ootes,

hirmu ja ahastust elavast lootest.

I NAINE:

Uskus end lõppevat siinpool koitu.

(paus)

I MEES:
 Väljas kuid karjased süütasid loitu.
 KOOR: (tõusuga)
 Akki taas virvendas tähtede helk:
 (pühalikult)
 ingel neil ilmus kui heledam välk.
 VALGE NAINNE: (käsi ette sirutades)
 Rõõmu teil kuulutan Taaveti pojad —
 päästja on saadetud alla maailma.
 Laulust ja hõisest nüüd kajagu kojad;
 keegi ta armust ei jääda või ilma.
 NAISKOOR:
 Kristus sündinud on!
 KOOR:
 Kristus sündinud on!
 I NAINNE: (imestusega)
 Valgeks läks laut on pehmenes sõime.
 II NAINNE: (samuti)
 Määrduvad vaip sai siidise lõime.
 KOOR:
 Loomadki tajusid sündinud ime —
 helgeks läks akki kõik äsjane pime.
 VALGE NAINNE:
 Kiidulaul helises pilvede all:
 NAISKOOR:
 Sündind on tall!
 KOOR:
 Sündind on tall.
 (paus)
 I NAINNE:
 Nähti siis liikumas rahvaste vööri;
 II NAINNE:
 ingleid veel ühines kiituse koori.
 KOOR:
 Kõikide südames pesitses lootus:
 (ärevalt, peaaegu sosinal)
 täitund on ammune prohveti ootus.
 I NAINNE: (õrnalt)
 Õlgedel lamab too lapsuke väike,
 II NAINNE:
 Kulmudel hiilgamas õndsuse päike.
 KOOR: (õrnalt)
 Uinu, lapsuke vaga,
 sügavas vaikuses maga!
 VALGE NAINNE:
 Rutake maailma targemad mehed.
 õlgedest sõimes te kuningas ootab.
 Juhtijaks olgu teil Petlemma tähed;
 rahu ja õnnistust teile ta töö-
 tab.
 NAISKOOR:
 Rõõmu maailmale!
 MEESKOOR:
 Rõõmu ta rahvale!
 KOOR:
 Pimedast Jumala Poeg teid päästab!
 (hetkeline paus)

I NAINNE: (hoogsalt)
 Noortel ja vanadel rõõmustas süda.
 II NAINNE:
 Hõisates rutati vaatama seda,
 kellega Issand meil maailma säästab.
 (paus)
 VALGE NAINNE:
 Lõuna poolt lähenes hiilguslik killavoor;
 kolme vürstiga karavan ligines.
 Tuules lehvitas kuninglik trikoloor —
 ärevaid sõnumeid laiali sigines.
 I NAINNE: (ärevalt)
 Lapsukest otsivad timuka väed!
 II NAINNE: (hirmuga)
 Keiser ihaldab Jeesuse pääd.
 III NAINNE:
 Kardab, et hävineb hiilguslik vägevus
 I NAINNE:
 Temast ei kõnelda, Kristus on kõigil suus,
 VALGE NAINNE: (tõustes, kindlalt)
 Joosep ja Maria
 asuge tee!
 Kaitseks ma ise
 jään Jeesusele.
 KOOR: (pärast hetkelist pausi)
 Metsikust tapmisest päästeti lapsuke,
 suurt ja rasket tal määratud teha.
 Jumala abil ta säästeti ilmale
 võtma kõik kurjuse, halva ning paha.
 (Kaugel lööb kirikukell)
 VALGE NAINNE:
 Kuula, kuis heliseb kirikukell...
 NAISKOOR:
 Süda nii hell!
 MEESKOOR:
 Süda nii hell.
 VALGE NAINNE:
 Mälestus Kristusest kajastub helides,
 südame soojendab mehel kui naisel.
 Kuuskede särades küünalde tuledes
 jõuludest räägime rikkal' kui vaesel'.
 KOOR:
 (paisuva õnnega)
 Korraga tunned, et valge su tuba,
 ühises rõõmus kõik annavad käed.
 Lauuks ja hõiskeks pead paluma luba —
 (vaiksemalt)
 kauguses tähti ja karjaseid näed!
 (paus)
 VALGE NAINNE:
 Kuuled taas kella, kui üleval lööb.
 KOOR: (aeglaselt ja vaikselt)
 Maa pääl on rahu ning lõppenud töö.
 Kell hakkab lööma, mille kestel langeb pik-
 kamööda eesriie.

Eesriie.

Seep Sunapart pajatab...

Kuidas linnapoisist sai maanoor.

Austatud kaasmaanoored!

Meil pole sõda, aga mõjub ikkagi! Tõepoolest: esiteks tulid suhkrukshekid ja nüüd muutsin ma saatuse tahtel veel koguni maanooreks. Mina, linna pois! Ja õelge siis veel, et sõda ei mõju!

See minu lugu oli järgmine:

Pärast seda, kui olin muudele huvitavatele seiklustele lisaks üritanud ebaõnnestunud retke välismaale — tahtsin ju oma silmaga näha, kuidas sääl Läänerindel seda sõda õieti peetakse, et miks sääl pole raginat? — otsustas perekonna nõukogu mind saata tädi Amalie juure maale, et parandaksin sääl meelt.

Kui te arvate, et võtsin otsuse vastu rõõmuga, siis ei tunne te minu tädi Amaliet Põõnaku külast, Virgu talust. Täielik isevalitseja! Temast kuulete hiljem kindlasti palju rohkem, sest oma kurbadest sündmustest kavatsen kirjutada teilegi. Saab ehk südame veidi kergemaks.

Kuidas küll perekonna nõukogu võis teha säärase karmi otsuse — saata mind maale — jääb mulle täiesti arusaamatuks. Esmajoones rikutüi demokraatlikku põhimõtet, kuna minu üle otsustati täiesti ilma minu juuresolekuta. Esinesin isa ees valju protestiga, aga see ei andnud tagajärgi, sest isa ütles, et nii olla nüüd rahvusvaheline mood.

Ja et üldse säärasele mõttele võidi tulla! No mina ei oleks iialgi pugenud koos kadakasakstega salaja laevale, et välismaale purjetada. Ja kooliski, kus ma polnud enda arvates sugugi halb õpilane, oleksin peaaegu iga päev käinud ja kasvõi ülepäeva õppinudki, oleksin mõnegi väiksema viguri tegemata jätnud kui vaid sellest maalesaatmisest oleksin pääsenud. Aga või sa saatuse eest pääsed!

Sõpradele teatasin, et mind evakueeritakse. Ja see trööstis, sest on tõepoolest midagi põne-

vamaigulist selles sõnas — evakueeruma! Ent sükklopeedias öeldakse selle sõna kohta küll üsna prostoilt, et „ära koristama, väljasaatma ehk tühjendama“, aga ega poisid entsükklopeediat hakka uurima. neile toob see sõna otsekohe sõja haisu ninna. — Et mind tädi Amalie protektoraadi alla antakse, sellest ma ei hinganudki. Ja nii sain teiste hulgas mängida päris tähtsat meest, aga ainult paar päeva, siis viidi mind jaama ja pärast pikki manitsusi ja igasorti keelde, milledest tähtsamad: et ma ei kukuks aknast välja; et ma ei tohi kaotada sõidupiletit; et ma ei laseks oma pakke ära varastada; et ma ei torgiks nõõpnõelu pinkidesse, kui reisijad veidi välja lähevad; et ma ei hüüaks rongi seisma jäädes mõne järgmise jaama nime ja ei viiks reisijaid sedaviisi eksiteele jne. jne., kuni vilistas konduktor ärasõiduks.

Ja siis vuraski rong minema ning esimese jaamavahe istusin täiesti korralikult ja mul ei juhtunud tõepoolest ainustki sekeldust. Ainult ühe härra kaabu istusin laiaks — aga selle ma sain kohe edasi sokutada ühe paksu mammi istumise alla — ja no, kiidusõnu tolele mammile just ei öeldud.

Nii ma pidasin end kogu tee viisakalt ülal. Ah jaa, igav siiski ei olnud. Rongis oli nimelt ühel peenel proual ka üks koer kaasas. Koerte ja üldse loomade kohta polnud mulle keegi andnud mingisuguseid juhtnõõre. Ma seepärast mõtlesin, et kui õige natikene katsuks seda koera, kuuleks, kas häält kah teeb? Et ega see temale midagi tee ja et maal niikuinii tuleb harjuda loomadega ümber käima. Ja siis ma nii ettevaatlikult tonkasin seda koerakest, nii ettevaatuse mõttes ühe isanda jalgade vahelt, kes istus mugavalt, jalad harkis ja luges lehte. Ega ma tõepoolest poleks seda teinud, kui keegi enne oleks öelnud, et see härra nii hirmsasti vihastub kui koer talle natikese sääride kargab.

Pisikene koerakene veel päälegi! See kena koe-raga proua aga sai tõesti kurje sõnu kuulda ja kiiresti kutsus ta oma karvanässi endale sülle, et ei juhtuks uusi õnnetusi. Härra urises veel kaua aega pärast seda ja proua manitses: „Pfi-fikene, kuidas sa ometi sedasi ja — „Pffikene, kallis, ära ole närviline!“ Mina aga — no mina vaatasin hoolega aknast välja, sest maastik sääl oli tõesti suurepärane. Ja üldse, mis läheb mi-nule kui reisijale korda teise inimese Pfifi või puretud jalasäär.

Kui kõik rahunes ja ma pilgu aknast tagasi võtsin, olid reisijad süvenenud hoolega lugemi-sesse — mõni uuris raamatut, mõni luges aja-lehte ja paks mees laiakslitsitud kaabuga luges oma peenrahatagavara. See oleks olnud parim aeg mõne väikese nalja tegemiseks. Aga ma pi-dasin meeles manitsussõnu ja et ma olin kogu aeg olnud korralik, nii korralik nagu ei ammu aega enam, siis istusin vaikselt edasi. Aga igav hakkas niiviisi. Ja pole siis küll kuidagi minu süü, et mul tekkis uudishimu kirja vastu, mis isa tädi Amaliele saatis ja milline mul põue-taskus varjul seisis. Ma ei kavatsenud muidugi kirja avada ega lugeda. Kaugeltki mitte! Ma

võib-olla isegi ei usu. Aga see oli vahepääl minu mõte ja märkus. Loeme edasi. — „Saadan oma noorema poja Peep'i Sinu hoolitsuse ja kasvatuse alla, kuna ta on jällegi saanud hak-kama uute ja kaelamurdvate tempudega“ — no ei tea mis kaelamurdmist sääl laevas oleks ol-nud — „siis heideti poiss koolist välja. Mõtle, kus poisil on ometi aru! Tahtis salaja kodunt põgeneda. Viimasel silmapilgul alles leiti teine ja toimetati maale. Koolist väljaheitmine on ajutine ja sääl loodetakse, et poiss tulevaks aas-taks end parandab, sest andekust poisil ju on, ainult noor ja rumal on ta veel.“ Ei-noh — pä-ris huvitav nii enda kohta lugeda, eks? „Ma loodan, et see aasta maal ei tee talle liiga ja et ta Sinu hoolitsusel muutub paremaks ja korra-likumaks. Sina, õde Amalie, maaelu ja maal valitsev terve vaim võivad teha imet.“ Siin pi-din ma küll kahtlema. Et tädi Amalie imet võib teha, seda ma usun, tema tegeleb isegi vai-mudega. Aga mis isesorti vaim sääl maal pe-sitseb, sellest ma ei saanud hästi aru. Ja et maal võiks olla midagi huvitavat mulle, ja et maa võiks mind, linnapoissi, milleski õpetada ja kasvatada; maa, kus elavad vanamoelised, ajast

Nii hakkasin ma kohe astuma, ega jäänudki vaatama, kuidas konduktorid edasi-tagasi jooksid, rahvas suure häälega karjus ning rongi alt kedagi otsiti.

vaid veidi katsusin, et kas ümbriku liim on ka küllalt kleepuv. Selgus kahjuks, et ei olnud. Ja et ümberringi, nagu juba mainisin, kõik olid süvenenud lugemisesse, siis lugesin minagi. Kirjas seisis:

„Armas õde!“ — imelik, et inimesed siiski siin patusel maamunal nii viisakad on ja ütlevad kindlaks kujunenud meelitusi, mida nad ja arust mahajäänud peaaegu veeuputusaegete vaadetega inimesed; maa, kus pole kultuuri —

pole tsirkust ega kino ja ei peeta jalgpallivõist-lusil Teatrit pole kah, aga sellest ma suurt ei hooligi.

„Ja kui peaks tarvis olema“ — lugesin ma edasi — „siis karista poissi, nii, et ta tuleval aastal oma kooliskäimist hoopis uue inimesena võiks jätkata.“ Niisama lühikene see kiri oligi. All oli muidugi veel tervitusi ja väga segane allkiri, sest minu isa on ju direktor. Aga kui hästi uurida, siis võis säält küll välja lugeda

— N. Punapart. Aga kellelgi terves praeguses Euroopas pole vist niisugust nime kui meil.

Kiri polnud üldiselt just väga paha. Isegi sellega võis kuidagi leppida, et isa tädi Amaliele tõe avaldas ja kirjutas, et mind koolist välja heideti, kuigi kavatsesin temale hoopis teisiti seda asja seletada, nii midagi seoses uute miiniväljadega. Aga vot see asi, et tädi Amaliele õigus anti mind karistada — see küll ei passinud. Mitte üksi, et ihunuhtlus kõigist kultuurriikidest ammugi kaotatud on, vaid just seepärast, et tädi Amalie on hirmus kõva käega ja nii kole täpne nagu vahekohtunik hiljutisel Eesti-Läti maadlusmaavõistlusel. Tema proovib otsekohe, kas pükste all pole mitte padi peidetud. Aga ilma padjata on ju igasugune peksmine valus! Lugupeetud lugejail on võib-olla isiklikke kogemusi?!

Kui ma aga lähemalt kirja uurisin, siis leidsin, et isa tingimata tahtis kirjutada — koristas, ja mitte karistas. See oli kindlasti kogemata a-ks läinud. Tema kirjutab juba kord nii hooletult. Ja nii ma siis parandasin selle väikese vea ära.

Pärast seda oli süda rahulikum ja meel rõõmus. Nii istusin ja vaatasin. Vaatasin, kuidas rong just Põõnaku küllale lähenes. Ja mõtlesin sääljures, et tädi Amalie Virgu talu pole säält enam kui paarisaja sammu kaugusel, jaam aga mitu kilomeetrit. Mõtlesin ka seda, et küll oleks tore kui saaks kuidagi rongilt maha hüpata, poleks tagasi tulemist. Aga ei julgenud. Rong sõitis liiga ruttu.

Kui ma nii nende mõtetega hoolega ametis olin, ei pannud ise õieti tähelegi, kui äkki väga kõvasti hüüdsin — „mees jäi rongi alla!“

Oi seda sagimist siis! Kõik jooksid lärmitsedes akende juure, koeranäss proua süles hakkas haukuma ja kargas tolele endisele härrale jällegi säärd — ma ei näinud enam, kas endisesse või teise — proua kisendas, härra vandus ja keegi tõmbas hädapidurit. — Rong raksus ja ragises ning jäi seisma. See oli just Põõnaku küla kohal, üsna tädi talu lähedal. Nii hakkasin siis kohe astuma ega jäänudki vaatama, kuidas konduktorid edasi-tagasi jooksid, rahvas suure häälega ja läbisegi karjus ning rongi alt kedagi otsiti. Võib-olla ka et ei otsitud ja see näis mulle ainult nii, sest ega säält rongi alt ju polnudki kedagi otsida, arvan ma.

Kui ma Virgule jõudsin, polnud päälle vana teenija Kadri kedagi kodus. Tädi Amalie karja-

poisiga oli jaama läinud — mulle vastu, teised olid aga väljas tööl.

Põõnutasin parajasti selle tubli õhtusöögi pääle, mis Kadri pakkus, tagatoas, kui tädi Amalie karjapoisiga jaamast tagasi jõudis. Vaevalt sai ta tuppna kui hakkas hädaldama:

„Meie vaene väike Peebuke, pidi ta nüüd, kullakene, säärase hirmsa otsa saama. Saatsin sulase praegu otsima, ehk saab veel surnukehagi kätte!“

„Kes sai otsa?“ päris Kadri ja ka mina olin asjast huvitatud, et keda see nüüd niisuguste meelitusnimedega hüütakse ja kes nüüd otsa on saanud. Nii ma siis ilmusin tagatoa uksele. Sa mu meiel kus tädi Amalie kohkus kui mind nägi ja pidi enne suhkruvett jooma kui toibus. Vaat, jaamas oli nimelt kõneldud, et keegi oli rongi alla jäänud. Ja et mind rongis polnud, siis tädi Amalie arvas, et mina see allajääja olingi.

No oli tükk tööd ja palju luuleandi tarvis kui tädi Amaliele lõpuks selgeks tegin, kuidas too mees peaaegu rongi alla oleks kukkunud, mina ta aga veel viimasel silmapilgul, oma elu kaalule pannes ja ühe käega kihutava rongi äärest kinni hoides, ära päästsin. Tädi Amalie tulid päris pisarad silma ja minugi süda läks sedasi härdaks ja haledaks. Pidasin momenti kohaseimaks ning ulatasin koduntsaadetud kirja.

Ega sellest kirjast polegi enam palju pajutada. Pisarais silmadega tädi Amalie vaevalt taipas, mida ta luges. Kahjuks kriitilisel momendil ometi tädi Amalie peatus ja torises. Tema, kes on tuntud korralikuma inimesena vähemalt terves põhjapoolses Euroopas, oli väga haavunud märkusest, milles julgeti mainida, et poissi tuleks koristada, Tädi Amalie pidas seda ju nii endastmõistetavaks. Ometi — siia maani on kõik hästi läinud!

Varsti tulevad jõulud! Kuidas need lähevad siin Põõnaku ja Virgul, sellest ma muidugi kirjutan teile järgmises „Tõusev Nooruse“ numbris. Igatahes pole esialgu igavust karta ja paistab, et tegevust jätkub. Karjapoisilt kuulsin, et Põõnaku Maanoortering korraldab siin koguni avaliku jõulupuu. Näis, kuidas säält läheb?

Nüüd aga — toredaid ja lume- ning jõuluvorstirikkaid jõule soovides

teie vastne kaasmaanoor

Peep Punapart.

Põõnaku, jõulukuu hakatusel.

Jõuluvorst vanaisa ajal.

H. Randmaa.

Inglastel on traditsiooniliseks jõulutoiduks puding. Ima jõulupudingita nagu polekski inglastel jõule. See peab leiduma kõige vaesema ja kõige rikkama kodaniku jõululaual.

Võiksime öelda täie õigusega, et meie jõulupudingiks on — vorst. Vaevalt puudub see meil ühegi perekonna jõululaualt. Eriti just maal pole õigeid jõulupühi, kui pole laual vorste. Selleks valmistatakse juba kaua aega ette, tapetakse mõni loom, et saada soolikaid, verd ning rasvaaineid. Peremehe hooleks on juba ammu enne pühi vorstitangude muretsemine.

Kuigi vorst on maal üldse kõige enam levinud pühadetoite, pole ta siiski meie rahvusliku algupäraga, nagu näiteks mulgi kama. Verivorste tundsid juba vanad kreeklased ja keisriaegsed roomlased. Ka vanasti oli vorstisöömine väga levinud, mida tõendab seegi asjaolu, et näiteks aastal 1701 kantud Königsbergis ühes rongkäigus kaasa 2000-de jala pikkust vorsti.

Meil valmistatakse õieti kaht sorti vorste — veri- ja valgeid vorste.

Esimised on levinud pääsjalikult usulistel põhjustel, sest mitmed usulahud vaatavad veresöömisele kui roojusele, eriti just maanurkades, kus usuvalu intensiivsem. Nõnda on üldiselt Põhja-Eestis, Saare-, Muhu-, ja Hiiumaal valged vorstid veel tänapäevalgi ülekaalus, kuna verivorste tarvitatakse rohkem Lõuna-Eestis ja Virumaal.

Uuemal ajal on vorstide valmistamisel kadunud kõik erilised kombat, tõekspidamised, arvamused, naljad ja vembud, mis vanasti olid selle toiminguga seotud. Olgu neist vanadest vorstivalmistamise viisidest, kommetest ning naljadest allpool pisut juttu, nii nagu neid vanemad inimesed teavad veel praegugi pajatada.

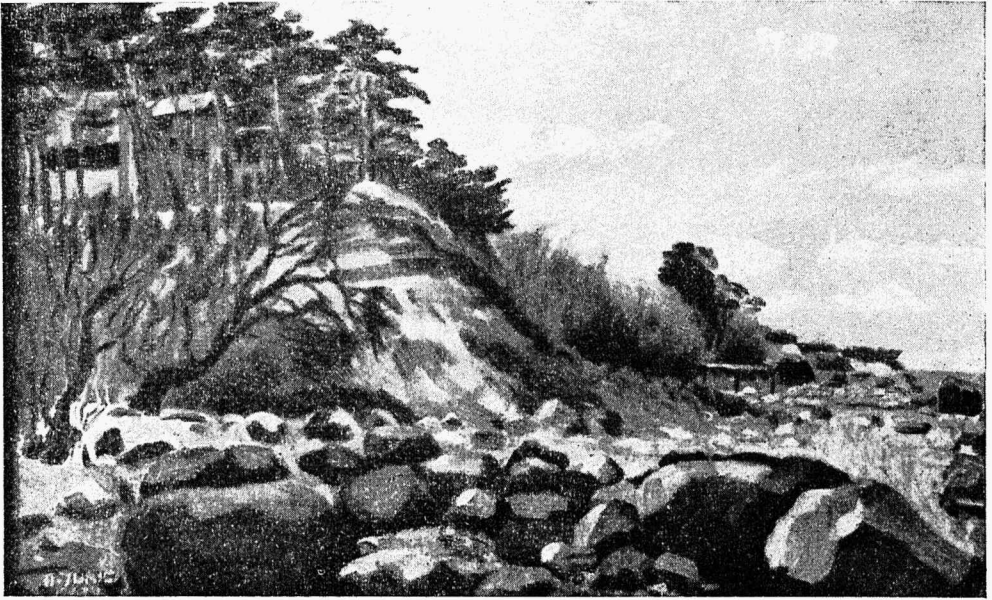
Iseloomustavam nali oli see, et saadeti mõni laps või asjast mitteteadja naabritallu otsima vorstipainet, et vorstidest tuleksid ilusad rõngad. Muidugi läks siis asjast mitteteadja tõsise näoga otsima

seda olematut painet, mis tekitas teistele palju nalja. Kui juhtus ka naabritalus olema naljaarmastaja rahvas, siis anti vorstipaine otsijale mõni kõver puu, vanad rangipaled, rattarummud, mõni raske pakk, või öeldi, et painusepakk on viidud teise tallu, mingi aega otsija sellele sinna järele. Mõnikord tegi otsija päris pika teekonna ühest talust teise, seda olematut asja otsides, kuni selgitati asi ära või anti midagi niisuguseid eespoolnimetatud naljasünnitavaid asju kaasa. Kui siis paineotsija tuli kaugelt teekonnalt tagasi, higin rasket pakku kandes või kaenla all reejalased, oli nalja ja naeru palju.

Praegu tarvitatakse meil vorstide valmistamiseks kõige paremaid ja puhtamaid soolikaid. Teised visatakse lihtsalt ära või keedetakse seebiks, kuid vanasti polnud see kaugeltki nii.

Nii näiteks omas hindamist pärasoolevorst. Ka tarvitati vorstideks umbotsa, pimesoolt, seda söödi vana-aasta õhtul või anti loomatapjale või lahkaajale. Naised seda vorsti ei tohtinud süüa, sest arvati, et siis ei ole peres lasteõnne. Võrumaal oli pärasoolevorsti söömise eesõigus peremehel ja teda hüütigi selle tõttu „peremehe-vorstiks“. Mõnel pool viidi ta erilise austuse tundemärgina õpetajahärrale külakostiks.

Praegu seotakse meil vorstiotsad lõnga või niidiga kokku, et keemise ajal sisu katlasse ei valguks. Vanasti aga kinnitati vorstiotse puutikkudega. Neid tikke mis olid 6—10 sm pikkused, hakkasid lapsed või vanaisa lõikama juba mardipäevast alates, et vorstitegijal neist puudus ei tuleks. Ka täidetakse nüüd vorstid enamasti lehtri abil, kuna aga vanasti olid selleks vorstivalemid, vorstisarved või pudelikaelad. Et pudelilt põhja eemaldada, seoti petrooleumis leotatud niit vasta va koha ümber pudelil, pandi see põlema ja kui siis asetati pudel äkki külma vette, tuligi põhi alt ära. Vorsti täitmisel tarvitati isegi vana lambi klaase.

A. Jurich.

MAASTIK.

Täitmise vahendeist kõige primitiivsem oli vorstivalem ehk vorstivõru.

See oli kooritud või koorimata kase- või pajuvitsast rõngas, millest tõmmati vorstisoolikas läbi, ning pöörati üle võru tagasi nii, et ta seisis lahti ja aeti peoga puder sisse. Neid tarvitati veel 30 aastat tagasi. Parem abinõu vorstide täitmiseks oli meie vanaemadel vorstisarv. See oli seest õõnestatud, harilik lehma-, pulli- või härjasarv, mille otsast oli tüki-kene maha lõigatud.

Niisugused olid vorstivalmistusviisid 50 a. tagasi. Kui vorstid keedetud olid, algas lõbu ja mäng.

Eriti oli tuttav vorstide mahatoomine partelt. Selleks oli seotud parte külge kaks nõõri, mille otsad ulatusid põrandani. Nõõride külge seoti suur puukaigas. Keegi asus kõhuli kaikale ja hakkas end ühes kaikaga keerutama, niikaua kuni ta jõudis parteni. Säält pidi ta hammaste abil vorsti ära tooma. Ei tulnud ta sellega toime, pidi tasuma pandiga oma äpardust.

Et vorstid on meil väga levinud jõulutoit, seepärast on neil ka palju nimesid, nagu alati suupärastel toitudel. Nii on olemas valge vorst, tanguvorst, verivorst,

must vorst, suurmavorst, rabavorst, käänevorst, makk, mauk, mouk, moigas, maugis, makkar, makerjas, paks, rammus jne.

Ka olid hapud makid vanasti moes. See oli eriline vorst, mille puder valmistati odrajahust, rasvast ja verest, sellega täideti soolikad ja pandi suurte nõudega õue aida räästa alla. Sääil seistes muutusid makid hapuks. Talvel makid külmusid, neid tuli isegi vahel kirvega anumast välja raiuda. Anumad olid mitmesuguse ehitusega, nagu kausid, silgu veerandid ja tünnid. Igas peres tehti mitu niisugust nõutäit makke ja siis jatkus neist ka kuni paastu-maarjapäevani. Praegu neid enam ei valmistata, sest nad ei maitse nooremale generatsioonile ning on igalpool üle mindud valge- ja verivorsti valmistamisele.

Vorstid olid ka kingituseks ja külakostiks. Praegugi on veel maal paljutarvitatud moodus küllaminemisel kaasa võtta paar vorstirõngast külakostiks. See vanaaegne komme on säilinud tänapäevani. Enamasti viib üks perenaine teisele maitsta oma jõuluvorsti. Vanasti oli vorstide külakostiks viimisel mõnel pool kompleks, et vorsti ei antud teise talurahva

kätte, vaid asetati luua otsa või tehti õlgedest inimese kuju ning pandi sellele vorstirõngas kaela ja see viidi koos vorstiga talu ukse taha. Oli ka kombeks külalistele vorstirõngas kaela visata. Samuti tehti lastega, öeldes, et näe, mis jõulud tõid!

Umbes 80—100 aastat tagasi tasuti vorstiga ka kirikuõpetajale maksu. Võrumaal Põlva kihelkonnas pidi viima iga perenaine ühe ja peremees kaks vorsti kirikuõpetajale maksuks. Muidugi ei meeldinud paljudele niisugune maksu- maksmine ja seepärast püüdsid need tõrkujad viia ikka väiksemaid vorste. Nii oli see ka teistes kihelkondades. On olnud juhtumeid, kus õpetaja isegi kantslit on kogudust manitsenud, et vorstid jäävat iga aastaga vähemaks ja vähemaks. Niisuguse jutu pääle olevat siis ka tehtud hobuse umbotsa soolikast üks hästi suur vorst ja viidud õpetajale.

Järgmisel pühapäeval olevat õpetaja kantslit öelnud, et toodagu ikka paras mauk, mitte määratu mauk. Sääraseid tempe olevat veel mujalgi tehtud. Vastse- liinas olevat tapetud vana valge hobuse- kronu, mauk pudru täis topitud ning siis nelja mehega kandraamil õpetajale viidud. Muidugi ei võtnud õpetaja niisugust hiigelmauku vastu ja ajanud mehed sõi- muga minema.

Neist tempudest oli ka kasu; seetõttu kadus kiiremini maksu maksmine vorsti- dega. Praegu on see komme tarvitusel veel kingitusena ja lugupidamise avalduse tunnuse- na, eriti maal. Paljud ei tea aga arvatagi, et see komme on säilinud vanast ajast.

Nagu nüüdki mõni helde perenaine an- nab paar vorstirõngast vaestele, nõnda oli see ka vanasti. Lõuna-Eestis viidi ko- guni jõululaupäeval vorstid vaestele koju, kiriku- või koolimaja juure, kus neid ja- gati pärast palvetundi. Vanasti oli ka külakarjane või lambur külarahva jõulu- vorstide õigustatud saaja. See oli juba tema palgalepingus, et pidi saama jõuluks igast perest, kelle karja ta hoidis, saia- pätsikese, lihatüki ja vorstirõnga.

Karjane käis ise taludest vorste kogu- mas. Seda ei teinud ta mitte kaelakotiga, vaid hobuse ning reega ja tõi nõnda en- dale suure hulga toitu uueks aastaks. Aga mõnel- pool ei olnud peremehed õiglased külakarjasele vorstipalga jagamisega, jät- sid vorstid andmata ja sellest on tekki- nudki üks rahvajutt, kuidas vana Tebe- Jüri (külakarjane) osavalt oma palka nõuab. Ta roninud jõuluõhtul keset küla asuva suure kuuse otsa ja hüüdnud säält alla:

„Häda tuleb, häda tuleb!“

Siis küsinud ise moonutatud häälega, et mispärast siis häda tuleb.

„Tebe-Jüri palga pärast!“ hüüdnud jäl- legi ise.

Esimese püha hommikul käinud kõik küla perenaised Tebe-Jürit külastamas, jättes talle kaasatoodud kompsukesed, milles olid vorstid, liha jne. Külarahvas arvas, et Jumal ähvardas jõuluõhtul puu otsast.

Nüüd on jäänud vorst parema jõulu- toiduna meie pühadelauale, kuigi kõik kombed ja naljad on peaaegu kadunud.

Jõuluõhtul.

Palvemõtted, rahu,
laual kuuseke —
muud ei enam mahu
jõuluõhtusse.

Väljas — üle lume
lennul saanid, reed.
Nagu läbi une
lookleb jõulutee.

Elu valud, mured,
vanne vaevane, —
neil ei kasva juured
jõuluõhtusse.

Palvemõtted, rahu,
laual kuuseke —
muud ei enam mahu
jõuluõhtusse.

E. Uibo.

Külaklubid ootavad teostajaid.

„Inimene ei ela üksnes igapäevasest leivast.“ Leib — toit, kehakate, päavari — on eltingimus kõigeks muuks. Leiva pärast töötame ja võitleme, kuid mitte ainult leiva pärast. Järelikult ka kutseline töö — töö igapäevase leiva pärast ei ole ainus inimese eluülesanne, kui seda üldse saab pidada eluülesandeks. Tööpäev — kutselise töö aeg — on järjest lühenevad, mitte üksi linnas, vaid kindlasti ka maal. Meenutatagu seda aega, millal tuli töötada päeval mõisa ja öösi oma põllul. Talutööde mehhaniseerimine võib vähendada tunduvalt maainimeste kutsetöö koormat. Kutsetööst ülejääv aeg pikeneb. See on kahtlemata soovitatav areng.

Kerkib küsimus kutsetööst vaba aja kasutamiseks. See küsimus on eriti akuutne pärast-kooliealise noorsoo suhtes. On ju need noored alles siirdumas kutsetöhe ning selle tõttu evivad vaba aega rohkem kui keskmine ja vanem põlv. Tarvidus vaba aja otstarbekaks kasutamiseks ei võimalda jätta sellele küsimusele lahenduse leidmist juhuse hooletaks, vaid nõuab vaba aja teadlikku organiseerimist. Seoses sellega on tõusnud päevakorda kooskäämiskohtade ehk — moodsamalt öeldes — klubide küsimus.

Järgnevas püütakse veidi konkreetsemat sisu anda seni mitmelt poolt kostnud soovitusete klubide, eeskätt külaklubide asutamiseks.

Kõigepääält: milliseks peaks kujunema külaklubi? Kas mugavaks jõudeolemise paigaks, nagu tunneme klubisid peamiselt anglosaksi eeskujude kaudu. Vaevalt et selleks maksab aega kulutada seltskondliku tööga ülekoormatud tegelastel. Külaklubi peab kujunema kutselisest tööst ülejääva aja ratsionaalse kasutamise vahendiks. Muidugi üheks teiste hulgas. Seda vahendit — klubi — iseloomustab kollektiivsus — ühiselt täiendatakse oma teadmisi ja oskusi, avardatakse silmaringi, arendatakse kunstilist isetegevust, puhatakse tööst ja lõbutatakse. Kollektiivsus eeldab alaliste ruumide kasutamise võimalust.

Klubilises tegevuses tuleb seega siis kooskõlastada kolm momenti: töö, lõbu ja puhkus. Neisse raamesse mahuvad ühelt poolt perioodilised kui ka mitteperioodilised üritused, nagu loengud, kursused, õpingid, raadio ühiskuumised, klubiõhtud, kirjandusõhtud, elav ajaleht, seinaleht, näitused, laulu-, muusika-, näite-, tantsu- ja mängude harrastused, teiselt poolt aga ka alaliselt kasutada olevad vahendid, nagu lugemislauad ühes käsikoguga, rahvaraamatukogu laenutamispunkt, mitmesugused lauamängud (male, koroon, ping-pong jne.), einelaud (alaline või ajutine).

Sisuliselt mahutavuselt on külaklubi seega vabahariduslike tööviiside universaalseks kogumikuks. Igaüks leiab klubist midagi enese jaoks. Väljaspoole klubi jäävad suuremad peod, rahvakogumised, spordivõistlused, mitmesugused seltskondlikud „paraadid“. Kui arvestada veel seda, et klubiline tegevus on seotud alaliste ruumidega, siis võib julgesti öelda, et kü-

laklubidest võivad välja areneda kohaliku vabaharidustöö keskused, kuna koolid saaksid jääda ainult koolihariduse keskusteks.

Edukas klubiline tegevus vajab alalisi ruume, vähemalt 1—2 sooja tuba kõrvalruumidega (suitsetamisruum, köök). Vähemalt kahte tuba on vaja süüal, kus klubi tegevus on mitmekesisem. Ühes toas loetakse ajakirjandust, mängitakse malet ja asub einelaud. Teises toas toimuksid õpingi koosolekud, laulu-, näite- jm. harjutused, vähemad kursused, juhataste ja toimkondade koosolekud. Klubiõhtute, näituste ja teiste suuremate ürituste puhul võetakse kasutamisele mõlemad toad või koguni klubiruumide juures asetsev saal (kui klubi asub rahvamajas).

Mõistagi tuleb klubiruumid ka sisustada. Mööbel olgu lihtne ja praktiline, võimalikult isevalmistatav. Keskmises külaklubis peaks leiduma paarkümmend tooli, mõned lauad, paar kappi, tahvel, nagid, peegel, seinte äärde ja suuremateks rahvakogumisteks pikemaid pinke. Pääle mööbli on tarvis mõned komplekid mänguvahendeid, edaspidi ka raadioaparaat ja klaver. Hädavajaliste kaunistamisvahendite hulka kuuluvad aknakardinad, lillevaasid laudadel ja suurmeeste pildid seintel. Kui osa materjale ja tööd tasuta arvestada, oleks 1—2-toalise klubi sisustamine mõeldav 200—300 krooniga.

Klubiruumid oleksid avatud olenevalt ümbruskonna rahvaarvust ja rahvastiku tööaladest, kas kogu aasta või ainult teatavatel kuudel; kas iga päev kindlaksmääratud kellaaegadel või ainult mõnedel nädalapäevadel. Teatavatel päevadel toimuksid klubis ettekanded jm. organiseeritud koosviibimised, muul ajal kasutatakse klubiruumi lugemiseks, mängimiseks, kohtumiseks.

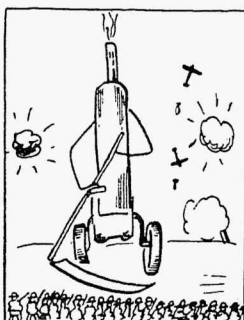
Klubiruumid tuleb leida eeskätt senistes rahvamajades, tarbekorral teostades vajalise ümberhituse. Klubi sisseviimisega rahvamajja muutuks need majad föelisteks rahvamajadeks. Seni on nad olnud enamasti ainult pidumajad.

482 võrku kuuluvast rahvamajast vastab äsjase ankeedi andmeil nõuetele ainult 149 maja! Kütmata ja kõleda rahvamaja kõrval asetsev (tavaliselt alkoholimüügiga) vürtsipoe tagatuba oma suhteliselt suurema mugavusega ja võimalustega otse ahvatleb külanoori hasartmängudele ja alkoholi tarvitamisele. Uute rahvamajade ehitamisel ei võiks enam lubada klubiruumide tarviduse ignoreerimist. Võimalik, et selleks on tarvilik täpsustada ka rahvamajade seadust, mis küll praeguselgi kujul näeb üldjoontes ette ka klubiruumid, kuid mille rakendamisel see nõue on peaaegu täiesti unustatud. Võib-olla saaks edaspidi küllades kõne alla tulla ka vähemate rahvamajade ehitamine, mis kujuneksidki eeskätt klubiruumideks. Klubiruumidena on kasutatavad eriruumid ka kooli-, valla- ja eramajades.

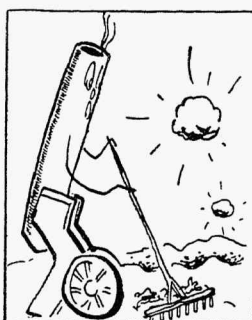
Sõda võhiku ettekujutusel.

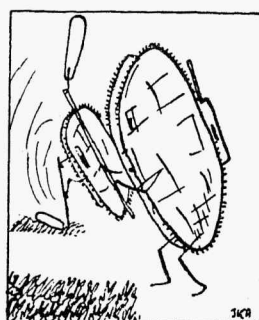
Lennuk külvab.

Kvalifilduja
nõudab.

Suurtükk võtab
küi loogu.

Tankid peksavad
jalgväe sodiks.

Klubiline tegevus, nagu iga teine tegevus, võib joosta tühja, või anda koguni vastupidiseid tulemusi, kui ei leidu hääd juhti. Klubi juht peab olema võimeline sisustama õieti tegevust ja hoidma hääd korda, distsipliini. Juhlikena tulevad arvesse eeskätt kohalikud kutselised haritlased, nagu õpetajad, konsulendid, arstid, metsameetnikud jne. Mõeldav oleks edaspidi raamatukoguhoidja või rahvamaja juhataja ja klubi juhi ülesannete ühendamine, kusjuures klubi juhile tuleks maksta ka väikest lisatasu. Klubi juht ei pea muidugi alati klubis istuma, küll aga tuleb alati selleks järjekorras määratud korrapidajatel kohal olla. Hääd korra säilitamiseks on edukalt rakendatavad selgitavad eriloengud ja plakatid.

Oleme saanud üldpildi klubi sisust, juhtimisest ja ruumidest, kuid lahtine on, kuidas saab klubi rakendada, s. t. ellu kutsuda. Kes võtab algatuse ja korralduse endale?

Klubid võivad olla kahesugused: kinnised — ainult ühe org-i või grupi liikmeile, või lahtised — kogu ümbruskonnale. Kui me tahame, et klubi kujuneks tõeliseks vabaharidustöö keskuseks ümbruskonnas, koondades seltskondlikud jõud oma ümber, peame pooldama lahtist r a h v a k l u b i. Kinnise klubi korral on korraldaja küsimus lihtne — teeb see organisatsioon, kelle liikmeile klubi on määratud. Kuid kuidas on lugu rahvaklubi ülalpidamisega? Loomulikult peaks see olema kõigi kohalike ideelite ning majanduslike org-ide ja omavalitsuse ühine asi. Tegelikult korraldajaks hakkaks kas seltside liit, mõni suurem ja elujõulisem selts, näit. rahvamaja ülalpidaja, või koguni omavalitsus kokkuleppel ja alalises kontaktis teiste kohalike org-ide ja asutustega.

Tulud klubi ülalpidamiseks laekuvad kõigi kohalike org-ide ja asutuste toetustest, ühistegevuse asutused (ühiskauplus, piimaühisus, kindlustuskassa, laenu- ja hoivukassa) määravad selleks oma puhtakasust teatava osa, ka majanduslikelt eracttevõttele tuleb paluda toetust. Pääle selle tuleb tulu klubi einelauast, mõnest üksi-

kust maksulisest klubiõhtust, korjandustest, asjade loteriidest jne. Küsimusse võiks tulla ka riiklik laen või toetus klubi inventaari soetamiseks. Sissepääs klubiruumesse peaks olema tasuta.

Pääle majandusliku abi tuleks teistel organisatsioonidel pakkuda klubi korraldava org-ile kaasabi ka klubilise tegevuse sisustamisel klubiõhtute korraldamise, seinalehe sisustamise ja oma eriajakirjade kasutada andmise näol klubi lugemislaua.

Klubide loomisega alustatagu sääil, kus eel-dused on selleks soodsaimad. Kahtlemata on meil praegugi olemas rida klubilisi üritusi lugemislauade ja seltside kodude näol. Neid tuleb püüda välja arendada alaliste ruumidega rahvaklubideks. Kaugemaks sihiks on kogu maa katmine tiheda klubide võrguga, klubide loomine ka neisse paigusse, kus esialgu ei näi selleks olevat suuremaid väljavaateid. Et klubide liikumine saaks hoogu, mida asi väärrib, selleks on vajalik üleriigilise keskuse loomine. Keskuse ülesannete hulka kuuluvad propaganda klubide asutamiseks, nõuanne klubide tegevuseks (ringkirjad, broshüürid, artiklid ajakirjades), klubi juhtide ettevalmistamine ja täiendamine (kursused, nõupidamised), järelevalve teostamine ja majandusliku abi organiseerimine. Millise kuju klubilise liikumise keskus võtaks, see ei kuulu käesolevate ridade lahendamata. Tarvidus selle järele kujuneb igatahes suureks, kui meil tahtakse klubide ides asjas sõnadelt tegudele üle minna.

Nagu sellest, asja uudsuse tõttu paratamatult lünklikust kirjutusest peaks selguma, on külaklubide mõte tõesti seda väärt, et selle rakendamisele asutaks täie hingega. See on üks tee ja kahtlemata käidavamaid teid rahva kultuurilise taseme üldisele tõusule. Noorsoo-org-ide ei kuulu kohtadel küll jõukamate org-ide hulka, kuid oma algatusvõime, ettevõtlikkuse, loogiljõu ja energia poolest on nad tihti esikohal. Miks just nemad ei võiks olla külaklubide mõtte rakendamisel pioneerideks?

L. Illisson.

HOIUTEGEVUSE ARENDAMINE—

uus tegevusala maanoortele.

Agr. E. Nugis.

Kokkuhoiu all mõistame rahvamajanduslikkude hüvede kogumist tulevikuks. Mida rohkem kapitali on jõudnud mõni, riik, rahvas või ka üksikisik koguda ja kokku hoida, seda tugevam on tema majanduslik iseseisvus.

Kokkuhoiu põhimõtet ei tunne ainuüksi inimene, vaid see esineb igal sammul ka looduses. Loomad ja linnud koguvad endale sügiseks naha alla rikkalikke rasvakudesid, mis aitab neid üle elada talvise perioodi, millal tuleb kannatada alatoitluse all. Orav kogub sügisel pähkleid tagavaraks, et neid oleks talvel võtta. Kartul kogub sügiseks mugulatesse rikkalikke tärklise tagavarasid, mille abil järgmisel kevadel üles ehitatakse uus kartulitaim. Iga viljatera on kõrsvilja taime poolt suve jooksul kogutud kapital, mida kasutatakse targa ettenägelikkusega elu jätkamiseks.

Kui kaoks loodusest kokkuhoiu põhimõte, ei oleks võimalik elava looduse püsimine ja arenemine senisel kujul.

Ka inimeste elus võime tähele panna, et edasi jõuavad ja eesmärke saavutavad ainult need, kes on oma elu seadnud targa kokkuhoiu põhimõtte järgi. Mõnigi sulasena alustanud noormees on aastakümnete jooksul saanud jõukaks talupere-meheks.

Kui ei käida kokkuhoiu põhimõtte järgi, siis võib olla selle tagajärjeks majanduslik laostumine. Mõnigi perepoeg on vanemate poolt aastakümnete jooksul kogutud kapitaliga ülesehitatud ilusa talu mõne aastaga pankroti lävele viinud oma pillava eluviisiga.

Ulejäagid kokkuhoiuks saavad tekkida ainult siis, kui kulutatakse vähem kui on sissetulekuid. Tavaliselt on inimese juures pillamise instinkt suurem kui kaldumus kokkuhoiule. Seepärast leiame tihti pal-

galiste ametnikkude juures, eriti linnades, et palk elatakse ette ära — mööbel, riided ja isegi toiduained võetakse kauplustest arve päale ja tasutakse need alles eeloleva kuu palgaga. See on halb süsteem, sest siin on töölise või ametniku haiguse ja ajutise tööta oleku puhul majanduslik kokkuvarisemine möödapääsematu. Rahuldavaks võib pidada süsteemi, kus inimene kulutab sissetulekute piirides — annab raha ainult niipalju välja kui tal on sissetulekuid. See süsteem võimaldab küll ära elamist, mitte aga edu.

Kõige parem ja õigem süsteem on see, kus inimene kulutab veidi vähem kui tal on sissetulekuid. Nii koguneb väike varu, mis aitab inimese üle kriisiaegadest ja võimaldab elus midagi iseseisvat ette võtta.

Kokkuhoidlikkuse arendamine nõuab ohvrit — loobumist mõnestki mõnust, endapiiramist ja mõõdukust. Noorte juures kasvatab see tahtejõudu ja kindlat karakterit. Ka väikeste summade kokkuhoidmises peitub alati väike loobumine ja ennastsalgamine. Iga kogutud sent on väikese edusammu näiliseks sümboliks, tähtsaks karakterile, mis on jõudnud võita kiusatused. Noorte juures on kogutud sentide kasvatuslik väärtus tihti määratult suurem selle raha majanduslikust väärtusest.

Mõnel pool on levinud eelarvamine, nagu oleksid kõik need, kes koguvad ja kokku hoiavad ihnuskoid, alaväärtuslikud haiglased inimesed, kes on sattunud raha mõjuvõimu alla.

See on vale eelarvamine.

Leidub ju tõesti üksikuid inimesi, kellele valmistab suurimat lõbu kuulata rahamüntide kõlinal ja kes ei näegi rahas muud väärtust, kuid nende üksikute pärast ei saa kokkuhoiu õilsat põhimõtet alla hinnata, sest tavaliselt ei koguta mitte raha

tema enda pärast, vaid raha on abinõuks, mille abil saame elus teostada mõnda eesmärki. Näiteks võib noorel kerkida soov saada endale jalgratast. Selleks hakkab ta raha koguma. Kui ta on küllalt järjekindel, siis hoiab ta mõne aasta jooksul niipalju kokku, et ta tõepoolest saab jalgratta osta. Nii on kokkuhoid ja raha kogumine noorel abiks olnud tema eesmärgi saavutamisel. Noortel on väikesed sissetulekid, aga ka vähemad eesmärgid. Kui inimene saab täisealiseks, siis on tal teenimise võimalused suuremad ja ta seab üles juba ulatuslikumad eesmärgid. Nii võib täiskasvanud noormehel olla sihiks oma iseseisva kodu loomine, milleks ta kogub raha.

Raha kogumiseks ja hoidmiseks on loodud vastavad asutused — pangad ja hoiukassad. Raha hoiuletoojale avatakse hoiuarve ja antakse välja hoiuraamat, kuhu märgitakse sisse hoiuletoodud summa suurus.

Hoiule toodud raha eest maksetakse protsente. Seega on hoiukassast kogujale kaheksugune kasu. Esiteks seisab kogutud summa kindlas kohas ja teiseks kasvab ta suuremaks. Nii annab jooksvale arvele pandud raha aastas igalt kroonilt 3 senti juurekasvu.

Hoiule toodud raha pole kasulik ainult raha kogujale, vaid kogu rahvamajandusele, sest pangast või hoiukassast juhitakse kapital mitmesugustesse kasulikkudesse ettevõtetesse.

Kui teil on pangas hoiuarve, siis võite uhkusetundega vaadata raudteel kihutavat rongi, maanteel sõitvat autobust või põllul kündvat traktorit, sest kõik selle loomine

on vajanud kapitali, kõik see on saanud tulla toime tänu kodanikele, kes on teadlikult ja arukalt kokku hoidnud ning oma sendid hoiule viinud.

Võib-olla tundub mõnelegi, et tema poolt kokkuhoitud üks kroon on tähtsusetu summa meie rahvamajanduse suures läbikäigus. Kui meie aga kujutleme, et iga kodanik viib hoiule ühe krooni, siis teeb see välja meie riigis kokku üle ühe miljoni krooni ehk üle 100 miljoni senti — selle rahaga aga võib juba mõndagi kasulikku korda saata.

Maailmasõja päevil kogetud pettumused on teinud meie vanema põlve umbusklikuks raha kogumise vastu, mis ei ole lasknud areneda rahuldaval määral ka hoiutegevust.

Maanoored on juba ümber lükanud mõnegi vale eelarvamise. On tarvilik, et meie laialdane pere paneks käed külge ka hoiutegevuse arendamisele ja pühiks ära selle arengut takistavad tegurid.

Riigihoiukassa eestvõttel toimub eeloleval aastal kõigis suuremates noorsoo-organisatsioonides hoiutegevuse arendamise hoogtöö. Lähemad üksikasjad selle kohta toome ajakirja järgmises numbris. Siin aga palume kõiki organisatsioonide juhtivaid tegelasi võtta oma organisatsiooni tegevuskavasse eeloleval aastal ka hoiutegevuse korraldamise. Selle uudse ala arendamine toimub noorsoo-organisatsioonide vahelises ulatuses võistluse põhimõttel. Kohapääl edukamalt tegutsenud organisatsioonidele antakse preemiaid või autasusid. Loodame, et maanoored aitavad hoiutegevuse põhimõtet jõuliselt ellu viia.

Arka 1-he a. Aianduskooli

võetakse vastu õpilasi mõlemast soost, kes vähemalt 16 a. vanad, algkooli haridusega ja 1 a. töötanud aianduse või põllunduse alal.

Õppemaksu koolis ei ole. Eluruumid ühes sisseseadega, kütte ja elektrivalgustusega on tasuta. Toitlustamine toimub kooli ühisköögi kaudu ja maksab 14 kr. ümber kuus. Suvel aias tehtud tööde eest makstakse tasu. Toetus-laenu-frondist on võimalik saada %-ta laenu ja kehvematel toetust.

Õppetöö algab 15. jaanuaril ja kestab 8. detsembrini. Lõpetajad võivad õppimist jätkata 2-he a. aianduskooli II kl. või vastava eksami sooritamisel saada aianduskooli II kl., või vastava eksami sooritamisel saada aiandus-assistendi-aktuse. Sisseastujail tuleb esitada koolijuhatajale haridustunnistus, vanema allkirjaga karistamatuse- ja põllundus- või aiandus-praktika-tunnistus.

Address: Rakvere, pk. nr. 50.

Koolijuhataja.

Selgusid parimad söödakaalika kasvatajad.

I auhinna võitja Tarmo Teelaht.

Tänavu kevadel Tšiilisalpeetri Põllumajandusliku Büroo poolt „Tõusev Nooruse“ veergudel välja kuulutatud „suurima söödakaalika kasvatamise“ võistluse vastu tundsid maanoored elavat huvi ning võistlusest võttis osa ümmarguselt 120 ringi 742 liikmega. Võistluse tingimuste kohaselt esitasid võistlejad Büroole oma töötulemused 1. novembriks ja 21. novembril vaatas andmed läbi auhindamise komisjon, kuhu kuulusid esimehena: Tšiilisalpeetri Põllumajandusliku Büroo juhataja agr. J. Kass ja liikmetena: Põllutöökoja maanoorte nõunik agr. E. Nugis ja Järvamaa maanoorte vanem agr. H. Lipp. Läbi vaadanud kõigi tingimuste kohaselt võistluse lõpule viinud maanoorte töötulemused, määras komisjon paremuse järjekorras

II auhinna võitja Anton Jakobson naabritega oma kaalikapõllul. Ülevõtte tehtud augustikuu algul.

auhinnad ja autasud lk. 391 toodud võistlejatele.

Kui võrdleme tänavusi võistluse korras kasvatatud kaalikaid eelmise aastaga, näeme, et praeguste auhindade saajate söödakaalikad on kaalult peaaegu poole kergemad möödunud aasta omadest. Kahtlemata tegid praegused võistlejad oma töö sama hästi ja hoolikalt ja väetasid sama korralikult kui möödunud aasta võistlejad. Vahe seisis ainult kasvutingimustes. Möödunud aastal juurvilja kasvuaeg oli küllalt soe ja sademeterikas, sel aastal aga väga püüane. On tõsi, et looduse vastu on põllumehel raske võidelda. Tänavu võivad selle tõttu ka kõige hoolsama töö tulemused jääda päris keskpärasteks.

Need halvad kasvuolud valitsesid üle kogu maa ja olid enam-vähem ühtlased kõigile võistlejatele. Meie arvates ei talitanud sel-

III auhinna võitja Raisa Ignatjev koos kohaliku hindamiskomisjoniga. Nende ees viis suuremat võistluspõllul kasvanud kaalikat.

lepärast mitte just päris õieti need, kuigi suhteliselt väikene osa võistlejatest, kes vähe silmapaistva söödakaalika kaalu tõttu loobusid oma saagiandmeid büroole ära saatmast ja lugesid oma üritusi äpardumuilks. Väga võimalik, et nende hulgas oli ka neid, kelle kasvatatud kaalikad kaalusid enam kui 3 kg ja oleksid tänavu tulnud isegi auhinnaale.

Võistlejate saagiandmete kontrollimisel selgus, et viie võistleja jaoks, kelle söödakaalikad kaalusid ümmarguselt 3 kg, oli järele jäänud ainult 2 autasu. Et aga ühtlaselt hinnata kõigi nende noorte võistlejate püüdeid, kes 3,0 kg raskuste kaalikate kasvatamisega olid näidanud võrdseid töötulemusi, otsustas büroo auhindamiskomisjoni ettepanekul täiendada võistluse tingimustes ettenähtud autasude arvu kolme lisa 5-da auhinna juurelisamisega.

Autasud võistlejatele Büroo saatis välja juba aegsasti, et omalt poolt valmistada väikest jõulukingitust püsivatele ja hoolsatele võistlejatele.

Tšiilisalpeetri Põllumajanduslik Büroo.

Auhindu saanud noorte nimekiri.

Järjekorra nr.	Auhinna võitja nimi	Organisatsioon	Suurima söödakaalika kaal	Auhind	Autasu Kr.
1.	Teelaht, Tarmo,	Vööpsu Maanoorter, Petserimaal.	7,3	1.	50.—
2.	Jakobson, Anton,	Tõstamaa Maanoorter, Pärnumaal.	6,14	2.	25.—
3.	Talts, Meeta,	Salla-Tammiku Maanoorter, Virumaal.	5,95	2.	25.—
4.	Ignatjev, Raissa,	ÜENÜ Peipsiveere osak. Maanoorter, Tartum.	5,4	3.	15.—
5.	Jürnas, Evald,	Kahula Maanoorter, Virumaal.	5,2	3.	15.—
6.	Reintamm, Alide,	Ruila Maanoorter, Harjumaal.	5,0	3.	15.—
7.	Luigeleht, Viktor,	Vööpsu Maanoorter, Petserimaal	5,0	3.	15.—
8.	Lints, Eduard,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,85	3.	15.—
9.	Sünt, Aleksander,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,8	4.	10.—
10.	Luhakooder, Elli,	Tääksi Maanoorter, Viljandimaal	4,8	4.	10.—
11.	Sünt, Paul,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,6	4.	10.—
12.	Kõva, Endel,	Pärsamaa Maanoorter, Saaremaal	4,5	4.	10.—
13.	Lints, Arnold,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,5	4.	10.—
14.	Lints, Ermi,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,4	4.	10.—
15.	Sünt, Evald,	Sinalepa Maanoorter, Läänemaal	4,2	4.	10.—
16.	Gross, Hendrik,	Abja-Peraküla Maanoorter, Pärnumaal	4,1	4.	10.—
17.	Reenumägi, Erna,	Assikvere Maanoorter, Tartumaal	4,1	4.	10.—
18.	Randmaa, Herbert,	Põlva-Mammaste Maanoorter, Võrumaal	4,1	4.	10.—
19.	Nõukas, Viia,	Pärsamaa Maanoorter, Saaremaal	4,0	5.	5.—
20.	Mõtuste, Lembit,	Käru Maanoorter, Virumaal	4,0	5.	5.—
21.	Nõukas, August,	Pärsamaa Maanoorter, Saaremaal	3,75	5.	5.—
22.	Muld, Ethel,	Palu Maanoorter, Järvamaal	3,5	5.	5.—
23.	Petri, Juhan,	Jõõpre Maanoorter, Pärnumaal	3,5	5.	5.—
24.	Seppet, Kalju,	Võõbste Maanoorter, Tartumaal	3,5	5.	5.—
25.	Paju, Hilda,	Kantküla Maanoorter, Tartumaal	3,5	5.	5.—
26.	Tartu, Evald,	Assikvere Maanoorter, Tartumaal	3,5	5.	5.—
27.	Birk, Koidula,	Metsapöole Maanoorter, Pärnumaal	3,35	5.	5.—
28.	Jugala, Hilda,	Metsapöole Maanoorter, Pärnumaal	3,27	5.	5.—
29.	Rommel, Helga,	Lähtru Maanoorter, Läänemaal	3,2	5.	5.—
30.	Kasterpalu, Gustav,	Lähtru Maanoorter, Läänemaal	3,1	5.	5.—
31.	Kokla, Paul,	Jõgisoo Maanoorter, Läänemaal	3,1	5.	5.—
32.	Raidmaa, Edgar,	Kivi-Vigala Maanoorter, Läänemaal	3,0	5.	5.—
33.	Reisko, Elmar,	Võiera Maanoorter, Pärnumaal	3,0	5.	5.—
34.	Oras, Heldi,	Assikvere Maanoorter, Viljandimaal	3,0	5.	5.—
35.	Soop, Juta,	Metsküla Maanoorter, Viljandimaal	3,0	5.	5.—
36.	Jürjend, Erika,	Palu Maanoorter, Järvamaal	3,0	5.	5.—

Vodja Tööjuhatajatekooli

1. a. aianduseriklassi

võetakse vastu mõlemast soost õpilasi, kes vähemalt 16 a. vanad, algkooli haridusega ja varem töötanud aianduse- või põllunduse alal.

Õppetöö algab 15. jaanuaril ja lõpeb detsembris.

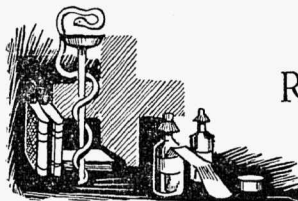
Õppemaksu koolis ei ole. Toitlustamine läheb maksma 13—15 kr. kuus. Aias tehtud tööde eest maksetakse tasu. Kehvematel õpilastel on võimalus laenu saada.

Lõpetajad võivad edasi õppida 2-a. aianduskooli II klassis või vastava eksami sooritamisel saada aiandusassistendi kutse.

Sooviavaldused kooli astumiseks esitada ühes haridustunnistusega koolijuhatajale.

Aadress: Vodja Tööjuhatajatekooli- ja aiandusklassi juhataja, Vodja ag.

Koolijuhataja.

READ TERVISELE

Juust maaelanike toitude hulka.

Dr. med. M. KASK.

Maanoorte üheks tähtsaks ülesandeks on ellu viia mitmesuguseid uuendusi paljudel aladel, sest vanemad inimesed on enamasti ikka tagasihoidlikud, ükskõiksed või umbusklikud uuenduste suhtes — mõnikord õigustatult, mõnikord õigustamatult. Nii on lugu ka uuendustega tootluse alal. Viimane asjaolu on isegi kasulik olnud, sest tootluse alal on uuendusi soovitatud tihtipärale kergekäeliselt. Sageli on soovitatud seesuguseid muudatusi tootluse alal, mis ei ole teaduslikult põhjendatud või mille kohta teaduslikud uurimused näitavad, et need hoopis valed on.

Põhjendatud uuendused tootluse alal peaksid aga olema teretulnud nii maal kui ka linnas. Käesolevas kirjutuses ei ole sõna otseses mõttes tegemist uuendusega tootluse alal, selles olgu vaid juhitud tähelepanu ühele toiduainele, mis juba aastasadu tarvitusel on olnud ja mille vastu ei räägi mitte midagi. See toiduaine on juust.

Juust on puhtakujuline põllumajanduslik saadus, kuid ometi on juust maaelanikele tänini jäänud pea tundmatuks toiduaineks. Miks juustu tarvitamine maal ei ole edu näidanud, oleneb sellest, et 1) juustu valmistamise oskus maaelanike seas on väike, 2) ei tunta juustu koosseisu, toiteväärtust ja tervishoiulist tähtsust, 3) ei olda harjunud juustu lõhna ja maitsega ja 4) ei ole osatud juustu lülitada igapäevase tootluse süsteemi.

Enamikus Euroopa ja ka muude mandrite maades on juustu tarvitamine paiguti võrdlemisi suur. Maades, kus juustu rohkesti tarvitatakse, on aga ka juustu valmistamine juba ammust ajast tuntud.

Rahvasteliidu vastavate andmete põhjal tarvitati näiteks 1930./34. a. keskmiselt ühe elaniku kohta juustu aastas järgmiselt:

	8,4 kg aastas elaniku kohta
Šveitsis	8,4
Hollandis	6,3
Saksamaal	5,9
Prantsusmaal	5,7
Taanis	5,5
Itaalias	4,8
Inglismaal	4,0
Us-Meremaal	3,9
Am. Ühendriiges	2,0
Austraalias	1,8
Kanadas	1,6

Eestis arvatakse, et iga elaniku kohta tuleb aastas juustu 0,6—0,7 kilogrammi ja sellestki langeb suur osa linnaelanike arvele. Maaelanikest ei ole paljud oma eluajal juustu üldse maitsta saanud.

Muudest maadest, kus juustu tarvitamine ka üsna levinud on, võiks mainida Skandinaavia maid, Norrat ja Rootsit, kuid sääl tarvitatakse juustu eriliiki nn. vadakujuustu, milles päale piimavalgu ja rasva ka piimsuhkur alles on.

Juustu tarvitamine on päale Eesti veel vähene Soomes, Lätis, Leedus, end. Poolas, Venemaal ja Balkani maades. Neis maades on piimandus vähe arenenud või alles hilja arenema hakanud.

Juustumaades Šveitsis, Hollandis, Saksamaal jne, on juustu tarvitamine peaaegu ühtlaselt levinud nii linna- kui ka maaelanike hulgas.

Mis on juust ja mida juust sisaldab?

Juust on erilise valmistusviisi abil valmistatud piimasaadus. Piim rikneb väga hõlpsasti nagu see kõigil teada on, seepärast on otsitud viise, kuidas kauemaks ajaks säilitada piimas leiduvaid väärtuslikke aineid. Teatavasti üheks tähtsaks piimasaaduseks on või, mis põhimiselt koosneb piimarasvast ja mis säilib praktiliselt kaua. Teiseks hästisäilitavaks piimasaaduseks on juust. Juustus leidub päale piimarasva veel piimavalke, põamiselt kaseiin ja ka piimas leiduv kaltsium ja fosfor.

Kuna juustu valmistamisel kasutatakse kord täispiima, kord kooritud piima, kord koort ja kuna juustu valmistusviise on palju, siis on ka juustu sortide arv väga suur. Juustu erisorte on üle 150-ne. Kuna juustu valmimine oleneb suurel määral pisilaste tegevusest, siis juustu maitse, lõhna ja ka muude omaduste juures tulevad arvesse vastavate pisilaste poolt produtseeritavad maitset ja lõhnaandvad ained.

Et juustulike on nii palju, siis ei saa anda täpsemaid andmeid juustu koosseisu kohta. Järgnevas toome siis vaid üldised andmed. Juust sisaldab vett 22—68%. Enamik meil tarvitatavaist juustusortidest sisaldab vett 30—50%. Rasva sisaldavad enamik juustusortidest alla 20%, kuid leidub ka juustusid, kus rasvaprosent tõuseb üle kolmekümne protsendi. Tavaliselt täheldatakse juustu kuivaine rasvasisaldust, nagu meil kehtivateski juustu liigitamise normides. (Vt. Piimaseaduse teosta-

mise määrus. Riigi Teataja nr. 101, lk. 1695, 1934. a.).

Valkaine (kaseiini) sisaldus kõigub üldjoontes samades piirides nagu rasvasisalduski, erinevus seisab vast põhimiselt selles, et need juustud, mis sisaldavad rohkem rasva, sisaldavad suhteliselt ka vähem valkusid ja vastupidi. Seega lahjad juustud on valkude poolest rikkamad kui rasvased juustud.

Piimsuhkrut sisaldavad ainult üksikud juustusordid ja sedagi tavaliselt mitte üle 2—3%.

Enamik juustudest sisaldab 2—5% keedu-soola. Mõni tugevamini soolatud juust võib väga hästi oma soolasuse poolest asendada soolaheeringat. Muudest mineraalainetest sisaldab juust põhimiselt kaltsiumi- ja fosforisoolasid kogusummas keskmiselt 2—6%. Pääle eesmainitud ainete sisaldab juust veel vitamiini A-d, B₁-st ja B₂-st, viimast kahte küll vähe.

Mis puutub juustu toiteväärtusse, siis juust omab kõrge toiteväärtuse. Üks kilogramm juustu annab 1500—4500 kalorit, kusjuures suure veesisaldusega ja väikese rasvasisaldusega juustude toiteväärtus on väike, väikese veesisaldusega ja suure rasvasisaldusega juustude toiteväärtus aga suur.

Kui hinnata juustust leiduva kahe tähtsama toiteaine — rasva ja valgu — toilitervishoiulist väärtust, siis peab ütleva, et mõlemad need toiteained on kõrgeväärtuslikud. Juustust leiduvad valgud on täisväärtuslikud valgud nagu piimas, munas, lihas ja kalaski. Juustus leiduv rasv on sama kõrge kvaliteediga nagu piimarasv piimas ja võis.

Juustu rasva ja valku kasustab organism hästi, sest juustu valmimisprotsessid lõhuvad

juustu valgu ja rasva moleeklid vähemateks ja ühtlasi kergemini seeditavateks moleekliteks. Kui juustu korruga ei sööda palju, siis seedib organism juustu üsna hõlpsasti. Kui süüakse juustu puudulikult peeneks näritult või kui on tegemist ülirasvase juustuga, siis igatahes on juustu seedimine veidi raske. Seepärast ei ole ülirasvane juust eriti soovitatav ja seepärast ei ole ka soovitatav süüa juustu suuremate tükkidena. Soovitatav on süüa juustu riivitult ja segamini muude toiduainetega.

Tervetele inimestele on juust igal juhul hääks ja väärtuslikuks toiduaineks, eriti võiks aga juustu soovitada kasvuaalistele (täisväärtuslike valkude, kaltsiumi ja fosfori pärast). Kes on juustu erilist maitset ja lõhna hindama õppinud, sellel tõstab juust söögiisu.

Kõhnadel inimestel aitab rasvane juust kaalus juure võtta, lahja juust aga võib kasutamisele tulla saleduskuuride juures. Juustu on hää eduga kasutatud ka suhkruõbiste toilitamisel, kuna tavalised juustusordid suhkru ei sisalda.

Kõige eestooduga arvestades saab tervishoidlase seisukohast ainult soovitavaks pidada, et juustu tarvitamine ka meil tõuseks sama kõrgele kui Lääne-Euroopa maades (s.o. 0,6-lt kilogrammilt umbes 6—8-le kilogrammile) ja et juustu tarvitamine ühtlaselt levineks nii maal kui linnas. Ka oleks väga soovitatav, et ka meil hakataks juustu tarvitama lisandina muude toitide juures (supid, juustuga, makaronid juustuga, juustupirukad jne.).

Juustu tarvitamise tõusuga kaasas peaks kahtlematult käima ka rahva tervisliku seisundi paranemine ja kehatubliduse tõus.

Maanoored õpivad kursusel praktilisi tööriivaid valmistama.

PERENAISELE

Jõulutoite.

Millise põnevusega ootavad jõule nii noor kui vana. Millist elevust toovad jõulude ettevalmistused lastele ja vanadele. Ei leidu vist kedagi, kes jätaaks tegemata enne jõule põhjalikuma puhastuse ja korraldamise terves majas, samuti üksikesemete juures. Küll siis pühitakse puhtaks kapitagused, korraldatakse ahjupäälsed ning lauasahtlid, pannakse aluskottidesse värsked pöhud, pestakse kõik põrandad ja nurgad.

Siis põnev ja erutav seatapu toiming, et saada maitstva jõuluvorsti materjali soolikate, vere ning peki kujul! See, ning maitstva ja kobrutava jõulukalja valmistamine on õieti esimesi jõulutoiminguid, et mitte töödega väga hiljaks jääda ja et jõulud võiksid varem tупpa astuda. Jõulupuul kui tähtsam, on juba ammu valmis vaadatud. Teda käiakse vaatamas mitu-mitu korda enne metsast ära toomist, et kas ta ikka vastab uhele jõulupuul nõuetele? Mõni päev enne jõule tuuakse puu koju ja hoitakse veel väljas, et okkad maha ei kukuks. Tasa-pisi mõeldakse kinkidele, et teha jõulurõõmu, et tillatada. Siis traditsioonilised jõulutoidud. Mis oleks jõulud ilma vorstideta, süldita ning piparkookideta. Kõik need ettevalmistused loovad ootusärevust, sooja kodusust ning avardavad hinge mingi suure ja kauni vastuvõtmiseks. Pimedaim ja väikseimgi saunahurtik saab selle ootuse läbi suureks ning helgeks.

Õige pühademeleolu tuleb alles siis majja, kui ahjust välja võetakse meeldiva lõhnava ja koduseltsärisev vorstipann, kui lauale tuuakse kargelt-külm süldikauss, soojad kartulid ning maiuspalana omavalmistatud piparkoogid.

VORST.

Veritanguvorstid on ju selline toit, mida peaks sööma tihedamini kui ainult suurtel pühadel, arvestades vorstide suurt toiteväärtust ja maitsvust. Teiselt poolt on see nii häägi, et verivorst ei ole olude sunnil maal igal ajal kättesaadav. Kindlasti ei oleks vastasel korral verivorst enam nii pidulik ega nii pühade meeleolu loov toit.

Hääde vorstide saamiseks peab arvestama hääde ainetega ning õige valmistamisviisiga. Tangudest valmistatud vorstid on maitsevamad kruupidest valmistatuist. Ka paras jagu rasva peab olema häädes vorstides. Rasva-ainena võib tarvitada sulatatud rasva, tükeldataud soolapekki või sulatatud rasvast järelejäänud pruune rasvakörneid.

Retsept vorsti valmistamiseks.

- 1 l tangu,
- 3 l vett,
- 2—3 suurt sibulat,
- 1 spl. vorstirohtu,
- soola,
- 200—300 g pekki,
- 1 l verd,
- soolikaid.

Tangud pestakse ning leotatakse. Leotise vesi tuleb võtta toidusedelis antud vee hulgest. Vesi lastakse kuumaks minna ning lisatakse tangud ühes leotse veega. Keemise algul lisatakse rasv või väikestes kandlimesteks tikkideks lõigatud pekk. Keedetakse sõre puder. Liig pehmest ning tummisest pudrust ei saa maitsvat vorsti. Keemise lõpu-poolle lisatakse maitse järele soola. Sibulat lisatakse hakituna ja rasvaga praetuna, vorstirohi puhastatuna. Suurest kuumusest jah-tunud, lisatakse veri ning maitsetakse veel kord soolaga. Sooldunud soolikad pestakse enne tarvitamist ning puder jäetakse veidi magedam, et vorstid soolased ei saaks. Paremad on pikemad soolikad: neid on kergem täita, kuid kinnitatakse nii, et saadakse 50 sm pikkused rõngad. Tahetakse aga pikem soolikas ühte jätta, siis kinnitatakse vahepäält, nii et saadakse 25 sm pikkused tükid. See on tarvilik juhul, kui vorst juhtub keetmisel katkema. Vahepäält kinnitamata vorst läheb vett täis, sisu pudeneb keeduvette ja kahju on palju. Umbes 50 sm pikkuse vorstirõnga juures jäetakse umbes 10 sm soolikat otsast tühjaks, sest keetmisel vorst paisub ja võib katkeda. Õige ettekujutuse vorstitüütest saadakse, kui täide käega lükatakse vorstis kokku. Jääb tühja

ruumi palju, lisatakse veel täidet, on täidet palju, pigistatakse osa välja. Ilma proovimata jääb vorst kas liiga lõdvaks või saab ülearu täis. Vorste võib kinnitada jämedama niidiga või puutikudega. Kindlasti on puutikudega kinnitamine omapärasem ja armsam. Millise vaimustusega valmistab iga noor vorstikke, kui seda vaid tarvis on. Vorstid pannakse kuumale tulele. Vett lisatakse nii palju, et vorste vabalt katab. Ei keedeta, vaid hoitakse keemisele üsna lähedal olevas kuumuses $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ tundi, olenevalt vorstide jämedusest. Kuumutamisel ei tohiks vorstidesse auke torkida, mida tehakse selle ettekäändega, et vorstidest õhku välja lasta ja muidu vorstid võivad katkeda. Ülearune õhk surutakse vorstist välja täitmisel, pigistades kergelt õhumulli ülespoole ning putru allapoole, kuni ollakse vabanenud ühes täitega soolikasse sattunud õhumullidest. Keetmisel vorstinahasse aukude torkimisega laseme vorstist keeduvekke rasva ning maitsva vedelikku ja vere, kui see veel hüübumud ei ole. Vorstid katkevad kuumutamisel ka siis, kui soolikad on puhastamisega vigastada saanud. Seepärast tuleb soolikatega väga ettevaatlikult ümber käia.

Vorstid tõstetakse pajast puulusikate abil ning lastakse jahtuda laual, või väiksem hulk ühte kaussi kokkupanduna.

Lauale andmisel vorstid praetakse ahjus rasvaga. Plüüdi praetud vorstinahk jääb sitkeks ning sageli nahad katkevad. Vorst on hää, kui nahk on pruun ning krõbe. Valmistatakse ka valgeid tanguvorste, kuid maitselt need ei saa verivorsti lähedalegi.

Mida antakse vorstide juure?

Vorstid antakse lauale kuumalt. Kui vorstid pole küllalt rasvased, antakse kastmekannuga juure kuumale vorstipraerasva. Vorste antakse lauale mõningate lisanditega. Igal juhul lõigatakse vorstid terava noaga umbes 10 sm pikkusteks tükkideks. Juure võib anda hautatud peediribasid, pruune praekartuleid ning praetud searibi. Loomulikult maitsvam on noore 4—5 kuise sea külge, mis pole väga rasvane. Külge lõigatakse lahti parajateks tükkideks, jättes ribi külge. Vorsti võib anda lauale järgmistes variatsioonides: a) ainult vorst, b) vorst, searibi, c) vorst, searibi, praekartulid, d) vorst, hautatud peediribad, e) vorst, hautatud peediribad, searibi. Igal juhul sobivad vorsti juure salatid. Neist maitsvamad on pohlad, teises järjekorras peedid. Täiesti sobimatud on porgandid ja kaalikad.

SÜLT.

Teine maitsav jõulutoit on sült. Kõige maitsvam sült saadakse seapääst, sea kootidest ning jalgadest. Loomulikult sobib sült

diks ka vasika ja loomaliha. Tingimata on süldi keetmisel tarvilikud sellised osad, mis sisaldavad liimainet, nagu pääd, jalad või koodid.

Retsept süldi valmistamiseks.

- 7 kg liha ning konte,
- vett,
- 2 suurt sibulat,
- 1 petersell,
- $\frac{1}{4}$ sellerit,
- $\frac{1}{2}$ porrot,
- 1 porgand,
- $\frac{1}{2}$ tl. pipart,
- $\frac{1}{2}$ tl. vürtsi,
- 2—3 loorberi lehte.

Puhastatud ja vähemateks tükkideks lõodud liha pannakse küllma veega tulele. Korjatakse vaht ning lisatakse maitseaineid. Keedetakse võimalikult tasasel tulel, nii et vesi vaevaltmürgatavalt liigub. Keetmisel valvatakse, et liha ei keeks ülipehmeks, sest siis kaob liha hää maitse ning sült saab välimuselt inetu. Ägedal tulel keedetud sült ei tardu hästi.

Liha on pehmuselt kõige maitsvam ja sobivam siis, kui lõõb kontidelt veidi lahti. Suurest kuumusest jahtunud, lõigatakse liha terava noaga väikesteks ilusateks neljakandilisteks tükkideks. Vedelik kurnatakse. Liha pannakse uuesti vedelikuga tulele ning lastakse aeglaselt korraks keema. Ka konte võiks veel vähese süldivedelikuga läbi keeta ning hiljem süldi hulka kurnata. Lõpuks maitsetakse veel soolaga. Soolalt võib sült olla soolasem harilikust söögisoolasusest, kuna jahedana tõmbub soolane maitse vähemaks ning on söömiseks paras. Pärast tükkeldamist keetmine on tarvilik süldi paremaks hangumiseks. Sült pannakse väikestesse kaussidesse või vormidesse ning lastakse hanguda.

Millega anda sülti lauale?

Lauale andmisel süldilt eraldatakse paks rasvakord. Rasva võib hiljem tarvitada praadimiseks. Sült lüüakse vaagnale või taldrikuale, kumer pool üles ning lõigatakse parajateks tükkideks. Süldi juure sobivad hästi soojad keedetud kartulid. Kartuleid tuleks kohe pärast keetmist lauale anda, mil nad on kõige maitsvamad. Süldi juure sobivad hästi mõningad salatid ja riivitud mädarõigas. Salatitena võiks nimetada hapu kurki, haput ja värsket kapsast, peete, pohli, toores kaalikat riivitud äädika või marjamahhaga.

KEEDETUD SEA PÄÄ

kuulub vanade jõulutoitude hulka ja on veel praegugi mõnel pool tarvitusel. Keedetud

seapää-pool ühes keedetud kartulite ning kaalikatega anti lauale jõuluõhtul pärast kirikust tulekut. Seapääd ei tükeldata, vaid pannakse vaagnale tervena, ühes kõrvaga, kust siis igaüks ise lõikab juuresoleva noakahvliga. See kaunis komme ning maitsev pala on väärt, et jälle näeksime jõululaual keedetud seapääd.

PIPARKOOGID.

Piparkoogita ei ole pühi, nii arvavad noored. Vanadelegi on need isevalmistatud kookikesed mõnusad ajaviiteks ja videvikutundidel krõbistada.

Piparkoogi siirupi valmistamine.

- 1½ kl. suhkrut,
- 1½ kl. pruunistatud suhkrut,
- 2 kl. vett.

Puhtal, kuival pannil pruunistatakse 1½ kl. suhkrut, vahete-vahel segades. Suhkrut ei või mustaks kõrvetada, sest siis muutub ta vihamaitseks. Lisatakse kuum vesi, keedetakse lahti, lisatakse ülejäänud 1½ kl. suhkrut ja keedetakse kuni vähe venima hakkab.

Retsept piparkookide valmistamiseks.

- Piparkoogi siirupit,
- 3 muna,
- 200 g võid,
- 2 teelusikat söögisoodat,
- 2 spl. piparkoogi vürtsi,
- nisu jahu,
- rukki püüli.

Kuumale siirupile lisatakse piparkoogi-vürts ja või. Suhkrut enam vaja ei ole. Võib ka nii võtta: ½ osa eestoodud siirupist ja ½ osa mett. Kui suurest kuumusest jahtunud, lisatakse veega niisutatud sooda ning vahustatud munad. Valge ja kollane vahustatakse koos, ilma suhkruta. Jahu lisatakse nii palju, et saadakse nõrk pudrusarnane taigen. Järgmisel päeval on taigen paras kõva ning rullitakse, võetakse vormi või klaasiga kookikesed, määratakse päält munavalgega, pannakse võietud pannile ja küpsatakse helepruuniks. Kooke ei küpsitata ahjus kõvaks, taldrikul tõmbuvad nad isegi kõvemaks.

Lihtsates ning maitsvates jõulutoitudes peitub suur osa kallist jõulurõõmu.

H. Pagiant.

Sall, müts, kindad.

Sall, müts ja kindad on kergestivalmistatavad esemed. Ka kaunid ja soojad on nad. Jõulurõõmugi võidakse nendega valmistada kodustele ning kaasnoortele.

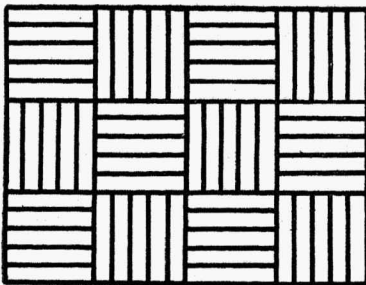
Nimetatud esemete valmistamiseks jätkub huvi, oskust ning tahet igal tütarlapsel. Kuigi võidakse kindaid osta ning raha eest teistel kududa lasta, siis paljudel juhtudel seda ei tehta. Tõrõõm ning valmistamise tõttu esemega ühtekuuluvuse tunne on väärt vaevanagemiseks. Omavalmistatud ese kingitusena on palju armsam ja lähedasem ostetust. Meile

omane kinnisus ja varjamispüüe ei lase sageli vanadel oma suurt rõõmu näidata, kuid kareda koore all peitub soe süda, mis on liigutatud ja ütleb tänu, kuigi võib-olla sõnadeta.

Salli, mütsi ja kinnaste materjaliks võetakse koduvillane lõng. Kooskõla ja sobivuse mõttes võetakse kõigil kolmel esemel, või vähemalt kahel esemel ühine põhivärv. Värvid valitakse sobivad riiega, näojumega ning isiksusega, kas hall, pruun, sinine, must, roheline jne.

Käesoleval juhul annan näpunäiteid ühevärvilise salli ning mütsi valmistamiseks.

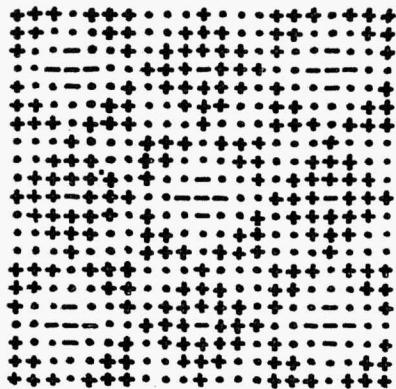
Salli pikkus on 100—125 sm olenevalt, kas salli kantakse üks või kaks korda ümber kaela. Salli laius on 30 sm. Salli kudumist alustatakse otsast kahe jämeda puu- või metallvardaga, kududes ühe lapi pahempidi ning teise lapi parempidi. Järgmine lapi rida kootakse nii, et alumise pahempidikootud lapi asemele tuleks parempidikootud lapp. Hästi jämeda lõnga puhul saab salli laiuse kätte 8—10 lapist. Peenema lõnga puhul võetakse lappe enam, et sall saaks paras lai. Jämedast lõngast kududes võetakse igasse lappi 5 silma. Peenemast lõngast valmistades võetakse rohkem silmi. Lapid kootakse neljakandilised. Salli otstesse kinnitatakse 10 sm pikkused narmad. Narmaste valmistamiseks võetakse 20 sm pikkused lõngad.

Joon. 1.

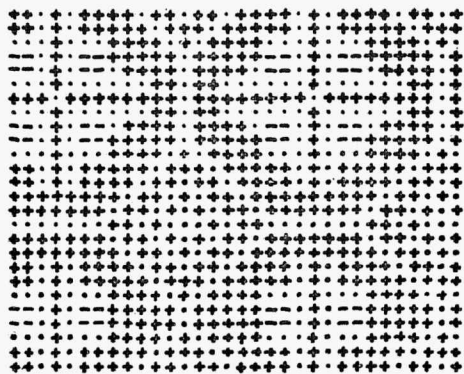
Väga kena on samas tehnikas valmistatud müts. Müts kootakse sallile sarnanevalt. Kootakse 25 sm lai ning pää ümbermõõdu pikkune tükk. Väiksemale pääle kootakse veidi kitsam. Valmiskujutult õmmeldakse otsad ning üks äär kokku ning müts ongi valmis. Päälae korraldab igaüks oma maitse ja sobivuse kohaselt, kandes kotisopile sarnanevaid kõrvakesi püsti või sissevajutatuna, või moodustades päälaele voldikese.

Joonisel 1 antud salli ja mütsi proovil on näidatud lapiline kudumisviis. Igas ruudus joonte vahe kujutab ühte silma.

Joon. 2.

Kindad olid meie esiemadel väga kaunikirjalised ning värviküllased. Kui tihti kasutame praegusajal neid kindakirju põrand- ja seinavaipade ning toolipatjade mustritesse. Ühevärviline ning luitunudkirjaline kinnas oli vanemate ajal nägematu ese. Meie noorte kohus

Joon. 3.

on kaunist rahvakunsti elustada ja ausse tõsta. Seda tehakse kõige paremini kogudes vanu kindakirju ning jäädvustades neid kinnastesse.

Joonisel 2 antud kindakirjas on kolme värvi lõngu. Põhi, + märgitud on must, ● märgitud võib olla kollane ning — märgitud, punane.

Joonisel 3 on + märgitud must, ● märgitud valge ning — punane. Nimetatud värve võib igaüks valida oma maitse kohaselt, kas tumedamad või mahedamad, nii kuidas tingib seda valmistaja iseloom ja teised riitusesemed. Kui üliirietus on tume ja tagasihoidlik, samuti sall ja pääkate, siis sobivad väga hästi heleda ja elurõõmsa plekina kirevad kindad. Eriti rõõmustuvad värviküllusest väikesed lapsed.

Sisemiselt suur ja jõuline on see, kes oskab valmistada teisele suurt jõulurõõmu ka piskuga.

H. Paglant.

Kursuste korraldamisest.

Kodumajanduslike ja käsitööoskuste levitamiseks on maanoorteritingidel tarvilikud alltoodud kursused järgmise kestvusega:

Toiduvalmistamine, 4—8 päeva, **hooaja toidud**, nagu aedvilja, munade, piima ning kalade toidud, 3—4 päeva, **aiasaaduste alalhoidmine**, 3 päeva, **kangakudumine**, 1 kuu, **riiete ja pesu õmblemine**, 2 nädalat, **tööriided**, 7—12 päeva, **varrastel kudumine ja heegeldamine**, 7—10 päeva, **pesupesemine- ja korraldamine**, 3 päeva, **harjade ja mattide valmistamine**, 2—3 päeva.

Naiskäsitöö kursuste korraldamisel on õppimise edukuse huvides vajalik, et ühel kursusel ei puüta õppida paljuid erialasid, vaid piirduktakse ühe eriala õppimisega. Seepärast on tar-

vilik, et kõigepäält endale selgeks tehakse, millist kursust soovitakse saada.

Kursusi on võimalik korraldada kahel viisil.

1) Eesti Maanaiste Keskseitsi tööjõududega. E. Maanaiste Keskseitsil on igas maakonnas kodumajanduskonsulent, kes annab toiduvalmistamise, aiasaaduste alalhoiu, kodukorrastus, pesupesemise, harjade ning mattide valmistamise kursusi.

Kangakudumise, riiete ja pesuõblemise, tööriiete õblemise, varrastel kudumise ja heegeldamise kursusi anavad E. Maanaiste Keskseitsi vastava ala konsulendid. Tööjõudude puuduse tõttu tuleb arvestada, et kursusi on võimalik saada ainult piiratud arvul.

2) Teine võimalus kursuste saamiseks on, kui organisatsioonid ise maksavad nõuandja töötasu, mis on kuuajaliselt kursuselt kr. 60—70.—, kahepäevase kursusel 30—35 kr. Maanoorteringid, kes kursusi soovivad saada, teatagu kirjalikult järgmisel aadressil: Põllutöökooda, Maanoorte Sekretariaat, Tallinn, Pikk tänn. nr. 42.

Kursustega seosesolevad kulud.

Kõik organisatsioonid, kes ei ole E. Maanaiste Keskseksi liikmed, maksavad kursuste päält E. Maanaiste Keskseksile korralduskulusid.

Maanoorteringidelt võtab E. Maanaiste Keskseks ainult poole korralduskuludest. Nii maksavad maanoorteringid kangakudumise kursuselt kr. 10, kahepäevaseks toiduvalmistamise kursuselt kr. 6 ja kolme- kuni neljapäevalistelt kursustelt 2—3 kr. korralduskulusid. Kursuse juhatajale tuleb tasuda edasi-tagasi sõit, anda ülalpidamine korteri, kütte ning valgustusega.

Kursuse eeltööd.

Et kursus hästi toime tuleks, selleks peavad olema vajalikud eeltööd õigeaegselt ning korralduslikult tehtud. Juhatus selgitab kõigepäält osavõtjate arvu ning jagab kursuste eeltööde ülesanded omavahel ära (ruumide muretsemise, jaama vastuminemise, kütte, valgustuse, kursuse juhataja korteri ja vajalikkude abinõude muretsemise asjus).

Kursuse ruumid olgu küllalt suured, soojad ning valgud. Selleks valitakse ümbrusest kõige paremad saadaolevad ruumid. Kursuse juhataja korter ei ole soovitatav valida eemale kursuse kohast, igatahes mitte üle ühe kilomeetri.

Kui kursus on kahes ruumis, siis ei või nende ruumide vahe olla mitte rohkem kui $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ km. Väga väikeste ruumide puhul tuleb piirata osavõtjate arvu, et kõigi töö ei kannataks.

Kursuse alguseks tuuakse kohale vajalikud abinõud ning kõetatakse ruumid soojaks.

- Kangakudumise kursuse puhul on tarvilikud: kangasteljed, vähemalt ühed kahele kursuselasele, lauad ja pingid, et kõik saaksid istuda, ühed käärpuud, 2 poolimise vokki.
- Tööriiete kursuse puhul on tarvilikud: kahele inimesele üks õmblusmasin, pinke ning nii palju laudu, et vabalt istuda saab.
- Harjade valmistamiseks on tarvilikud: harja puud ning täitematerjal. (Harjapuid saab Vahteri ärist, Tallinn, Narva mnt. 53 ning täitematerjali Tallinn, Uus tänn. 9, Firma A. Mellville.)
- Mattide valmistamiseks on tarvilik muretsema kõrkjaid, kasevitsu, paju- või sara-puu keppe, õlgi või sasi, traati, jämeduses, mis keerata annab, suur nõel ja jämedat niiti. Kõrkjaid korjatakse õitsemise ajal.
- Toiduvalmistamise kursuseks kohale tuua nii palju laudu ja pinke, et kõik istuda saavad.

Muu vajaliku toovad kohale kursuselased nõuandja juhiste kohaselt.

Osavõtjate arv.

Kursustest osavõtjate arv on soovitatav 15—25. Osavõtjaid peab olema vähemalt 15, kuid mitte üle 30-ne. Hõreda ümbruse puhul võib osavõtjaid olla 10.

Maanoorteringi poolt korraldatavale kursusele võetakse ainult noori. Et ringil oleks teada ja kindlustatud osavõtjate arv kursusest, selleks ringi juhataja võtab kursuselastelt kohe alul õppemaksu või tagatismaksu.

Põhjuseta kursuselt ärajäämisel raha tagasi ei makseta.

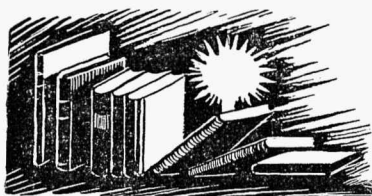
Kõik kursuselased tulevad kursusele kohe kursuse esimesel päeval, sest töö algab kohe esimesel päeval, ning sel päeval antud seletused ja korraldused on eriti tähtsad. Et kursuse juhataja ei oleks sunnitud samu asju iga päev kordama, mis takistaks teiste tööd, siis ei või ükski kursuselane puududa esimesel ega ka teistel tööpäevadel mõjuva põhjuseta.

Kursuse äraütlemise võimalused.

Kui maanoortering on mingisuguste takistuste tõttu sunnitud katkestada kursuse korraldamise ära jätma, siis peab sellest kohe otseselt teatama sellele, kellelt on saadud teade kursuse korraldamise kohta. Teatada tuleb aegsasti, võimalikult palutud tähtajaks. Kursust ei või ära öelda üks päev enne algust, veel vähem ainult mõni tund enne konsulendi väljasõitu. Kursuse hiline äraütlemine on suur ülekohus teiste maanoorte vastu, sest selle tagajärjel ei ole võimalik järgnevale kursusekorraldajale anda tavalisel määral eeltöödeks aega, kuna tööjõude suure kursuse järjekorra tõttu kauemaks ajaks vabaks jätta ei saa.

„Mardika“ mask langes — Vold. Ö u n.

KIRJANDUS

Mida leiame kirjanduslikult jõululaualt.

Vaatamata esialgsetele kartustele, mis sõjalukorra tõttu lubasid oletada tagasihoidlikkust käesoleva aastasel kirjanduslikul jõululaual, selgus nüüd, et valik ei kujune kaugeltki väikeseks. Kuna on juba aeg mõelda kirjanduslikele jõuluostudele, siis pole ka üleaarne heita pilku sellele, mida õieti on oodata jõuluks uudiskirjanduse alal.

Kõigepäält algupärandid, missuguste päämiseks kirjastajaks jääb ka tänavu Noor-Eesti. Teatava üllatuse valmistab siin vanameister A. H. Tammsaare, ilmudes üle pikema vaheaja avalikkuse ette jälle kord romaaniga. Seekord kannab see päälkirja „Põrgupõhja uus vanapagan”. Edasi ilmuvad Noor-Eestilt K. A. Hindrey „Ja ilma ja inimesi ma tundsin viimati ka”, Mait Metsanurgalt „Tulituha all”, A. Hindilt „Tulemees”, E. Kippelilt „Kuldvasikas”, E. Krusteniilt „Org Mägedi armastus”, R. Rohult „Talulapsed”, J. Semperilt „Kivi kivi pääle”. Kõik need 8 romaani moodustavad algupäraste romaanide sarja. Ilmub ka P. Viidingu romaan „Elu aseaine” väljaspool nimetatud sarja, luuletuskogusid J. Barbaruselt, J. Sütistelt ja J. Kärnerilt, uus näidend O. Lutsult, jätkub viimase kogutud teoste ilmumine jne. Seega pakub Noor-Eesti jõuluks üsna rikkaliku lugemislaua, kusjuures paistab aga silma, et puudub uudisteos Aug. Mälgult. Ent vaevalt A. Mälk vaikib, sest on eeldusi, et nimetatult ilmub eriraamatuna Kultuurkoondise kirjastusel praegu Varamus ilmuv „Kivid tules”. Samuti on Kultuurkoondiselt oodata teisigi algupärandeid. Noor-Eesti valik tundub aga üldiselt olevat käesoleval aastal õige tüse.

Lisaks Noor-Eestile on jõululaua varustamisel tänavu suur osatähtsus ka Loodusel, kuna ilmub 13 Kuldraamatut noorsoole, nende hulgas 4 algupärandit, uudissari 7—10-aastastele, uus sari „Maailm vaekausil”, jätkub „Marseljeesist internatsionaalini” sarja ilmumine, lisandub Dostojevski teoseid jne.

Kui niitid lisandada, et ilukirjandust saadab jõululauale ka, nagu juba öeldud, Kultuurkoondis ning lisaks sellele Eesti Kirjas-

tuse Kooperatiiv, siis oleks ilukirjanduse alalt nimetatud enamvähem kõik oluline. Sellele lisandub veel pikk rida teaduslikke töid Eesti Kirjanduse Seltsilt ja Looduselt, mõningaid Noor-Eestilt ja teistelt, lisaks veel novellikogusid, luuletuskogusid, näidendeid j. m. Kokkuvõttes lubab see teha üsna rõõmustava järelduse — meie uudiskirjanduse jõululaud kujuneb rikkalikuks! Noortele tuleb tõsiselt soovitada, et seda ka elavalt kasutatakse, sest on aeg jõuda juba nii kaugemale, et igas kodus ja talus oleks oma raamatukogu. Selle soovi täitmine lasub aga just noortel.

Johannes Kaup.

Oma rada.

Käesoleval aastal ilmus dr. Oskar Looritsalt raamat, mis kannab seesugust südamehäädast päälkirja: „Oma rada”. Selles raamatus autor püüab leida meil ristlenud võõraste mõjude ja mõtete rägastikust üht sirget ning otsest rada, mis viiks meid meie enda ning eesti elu sisemiste väärtuste juure. Raamat kannab alapäälkirja: „Programmartiikleid uue Eesti loomisel”. Artiklid on koondatud kolme ossa, päälkirjadega: „Põliste vastolude ristluse maa”, „Väärtuste ja mõõdupuude vahel” ning „Läbi tolmustkaitsva loori”. Eriti kõrgelt hindab autor maanoorte osa ja tööd uue Eesti kujundamisel. Ta kirjutab: „Kas ei paista veel silma suurem ümberkujunemine meie noorsoo liikumises, kus üliõpilaskond ei mängi kaugeltki enam domineerivat osa, vaid aina suuremale tunnustusele pretendeerib ka mitteakadeemiline uusharitlaste põlv, kellega alles äsja tõsisemalt üldse ei arvestatudki, muuseumis just maanoorte eriti võimas ja vaimsel üha iseseisvaks emansipeeruv suund”.

Raamat on hinnalt kättesaadav. Kauplustes müügil on ta küll 2 krooni 50 sendi eest, kuid kes tellib raamatu otse autorilt (aadress: dr. Oskar Loorits, Tartu, Emajõe tän. nr. 9) kas posti lunamaksuga või saates hinna postmarkides, see saab raamatu ühe krooni võrra odavamalt ja nimelt 1 krooni 50 sendi eest.

KIRJAVAHETUS

Kaasnoortega kirjavahetust soovivad.

Virumaalt:

Raudsoo, Hansel, Udria p.-ag., pk. 29.
Kään, Jaan“, Viru-Maidla, Uniküla pk. 2.
„Tähtema, Ella“, Viru-Maidla, Uniküla
pk. 2.
„Okaspuu, Hirma“, Viru-Maidla, Oandu,
pk. 1.
„Lainevool, Liilia“, Viru-Maidla, Oandu,
pk. 1.
„Metsik, Liia, Viru-Maidla, Oandu, pk. 7.
Rohtla, Selma, Viru-Maidla, Rehu k.

Järvemaalt:

„Kajaste, Mall“, Paide, Pikaküla pk.
„Vare, Reet“, Paide, Pikaküla pk.
„Tuulik, Sirje“, Paide, Pikaküla pk.

Harjumaalt:

Kopelmik, Ferdinand, Kohila Majandus-
ühisus, Kohila.
„Mari“, Keava, pk. 18.
„Leili“, Keava, pk. 18.
„Julius“, Kehtna, pk. 21.
„Eedo“, Keava, pk. 18.
„Elstriinu“, Keava, pk. 18.
„Aho“, Kehtna, pk. 21.

Läänemaalt:

Järvinen, Risto, Vigala Aianduskool,
Vigala vaks. ag.
Raomets, Ants, Vigala Aianduskool,
Vigala ag.
Nurk, Ida, Martna p.-ag., Keravere pt.
Oja, Elvine, Martna p.-ag., Keravere pt.
Kesa, Salme, Martna p.-ag., Keravere pt.
Nurk, August, Martna p.-ag., Kera-
vere pt.
Kiisa, Oskar, Martna p.-ag., Keravere pt.
Kesa, Osvald, Martna p.-ag., Keravere pt.
Suurkivi, Herman, Martna p.-ag. Kera-
vere pt.
Treial, Pauline, Martna p.-ag., Oonga pt.
Kruusiauk, Olga, Martna p.-ag., Oon-
ga pt.
Kikajoon, Joh., Martna p.-ag., Oonga pt.
Laansoo, Eduard, Martna p.-ag., Oon-
ga pt.

Saaremaalt:

Toomla, Elsbet, Mustjala, Luhtse pk.
Ojamaa, Ellen, Mustjala, Luhtse pk.

Kuusik, Aino, Mustjala, Luhtse pk.
„Päikese Printsess“, Mustjala, Luhtse pk.
„Saare Neu“, Mustjala, Luhtse pk.
Kerkel, Heldur, Saare Pidula pk.
Pilt, Arno, Saare Pidula pk.
Saagpak, Priidu, Saare Pidula pk.

Pärnumaalt:

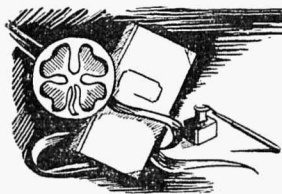
„Lainevoog, Lilli“, Väandra, Asunduse pk.
„Tormihoog, Illi“, Väandra, Asunduse pk.
„Pilliroog, Ivi, Väandra, Asunduse pk.
„Veevoog, Isand, Eidapere p.-ag., Ken-
ni pt.
Vainu, Kristjan, Pärnu, Põhara pk.
Täheväli, Milvi, Hallinga, Lehu.
Koit, Helvi, Hallinga, Lehu.
Lehtsalu, Elvi, Pärnu-Jaagupi, Roodi as.
Pink, Minni, Pärnu-Jaagupi, Roodi as.
Lehtsalu, Helmut, Pärnu-Jaagupi, Roo-
di as.

Tartumaalt:

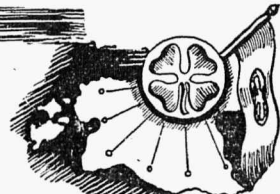
„Tartu, Alfred“, Väike-Konguta, pk. 14,
Elva.
„Aumere, Aino, Suure-Konguta, pk. 3,
Elva.
„Seenepureja, Joonatan, Lohusuu p.-
ag., pk. 3.
„Armastus, Harry“, Lohusuu p.-ag.,
pk. 3.
„Salumäe, Mihkel“, Lohusuu p.-ag.,
„Vagapund“ I, Lohusuu p.-ag., pk. 3.
„Vagabund“ II, Lohusuu p.-ag., pk. 3.
„Vagabund“ III, Lohusuu p.-ag., pk. 3.
„Ilusaim, Ilma“, Lohusuu p.-ag., pk. 3.
„Xaver Indus II“, Lohusuu p.-ag., pk. 3.
„Xaver Indus I“, Lohusuu p.-ag., pk. 4.
„Põhjala Kalev“, Jõgeva, pk. 2.

Võrumaalt:

Lainer, Tarmo, Tsooru p.-ag., Lahu pk.
Kana, Ally, Tsooru p.-ag., Lahu pk.
Kikas, Aksy, Tsooru p.-ag., Järvesoo pk.
Kukk, Helbe, Tsooru p.-ag., Kikkaoja
Ermel, Eedy, Kõrgepalu p.-ag., pk. 17.
Plaado, Johannes, Tsooru p.-ag., Kik-
kaoja pk.
„Täht, Eha“, Misso p.-ag., pk. 44.

ORGANISEERITUD NOORED

Aastavahetusel.

Käesoleva numbriga lõpetab „Tõusev Noorus“ oma kolmanda aastakäigu. Kolme aasta kestel on ajakiri võitnud endale palju poolehoidjaid ja sõpru. Lugejate arv on kasvanud aastast aastasse, noorte poolt on saadetud agarasti kaastööd. Kõik see on andnud võimaluse ajakirja muuta suuremaks ja sisukamaks. Kui „Tõusev Noorus“ esimesel aastal ilmus võrdlemisi halval paberil, 24-leheküljeliste numbrikena, siis neljandat aastakäiku alustab ta juba hääl valgel paberil, 48-leheküljeliste numbrikena, väärtusliku ja mitmekülgse sisuga.

See on edu. Siiski pole meie veel lõppsihil. Kord peame jõudma niikaugemale, et „Tõusev Noorus“ leiduks iga maanoore kodus. Oma ajakirja tellimine ja lugemine peab kujunema maanoortele auasjaks.

Mõnigi noor arvab, et pole mõtet „Tõusev Noorust“ koju tellida, seda saab lugeda ka organisatsiooni lugemislaual. Kuid säärane pole õige ajakirja lugemine. Alles siis te mõistate oma ajakirja õiget väärtust ja sisu, kui andute tema lugemisele kodus.

Õhtul pärast päevatööd istute oma kirjutuslaua taha. Lamp saadab hubast valgust sooja tupp, kodune vaikus ja rahu levib teie ümber. Siis võtate kätte oma ajakirja, silmitsete ja lehitsete teda mõnuga ning asute lõpuks lugema. Nii talitades leiate ajakirjast hoopis midagi muud kui tema pääliskaudsel lehitsemisel organisatsiooni lugemislaual. Teie süvenete ajakirja sisusse, lähete kaasa kirjutuste autorite mõttekäiguga, arutate ja arvustate endamisi, tulete lõpuks välja seisukohtadele, mis annavad kindla aluse teie igapäevasele tööle ja elule. Teie leiate uusi, ilusaid eesmärke, mille poole

maksab püüda, mis annavad elule hoopis uue sisu ja väärtuse.

Ajakirja senised lugejad on kindlasti veendunud „Tõusev Nooruse“ tarvilikkuses ja tellivad teda edasi. Lisaks neile on tarvis leida uusi tulihingelisi sõpru ja ideekandjaid.

Palju kasulikku tööd saavad teha „Tõusev Nooruse“ levitamisel organisatsioonide juhtivad tegelased, ringi vanemad ja juhatusliikmed. Igas organisatsioonis tuleks leida „Tõusev Nooruse“ tellimiste vastuvõtja, kes võtab ajakirja tellimiste kogumise enda hooleks.

Kui noortel on raskusi kogu aastakäigu tellimisraha koheseks maksmiseks, siis võiks tarvitusele võtta kuuviisi maksmise. Organisatsioon maksab tellimiste ärasaatmisel „Tõusev Nooruse“ talitusele raha oma kassast. Liikmed tasuvad võla organisatsioonile kindlaksmääratud ajaks. Kui näiteks tellija maksab iga kuu 20 senti, siis on terve aastakäigu tellimisraha tasutud 10 kuu jooksul. Säärane maksmisviis peaks olema jõukohane ka kõige kehvematele liikmetele.

Peaaegu kõigis maakondades korraldatakse eelolevaks aastaks „Tõusev Nooruse“ tellimiste võistlus, kus on välja pandud mitmesuguseid preemiaid ja auhindu. Ka ajakirja toimetuse omalt poolt loosib välja mitmesugused väärtuslikud auhinnad aastatellijate ja tellimiste vastuvõtjate vahel. Lähemad andmed selle kohta leiduvad käesolevas numbris kuulutusküljel.

Ajakirja toimetuse soovib kõigile lugejatele ja kaastöölistele rõõmsaid jõulupühi ja õnnerikast uut aastat!

Senistele sõpradele hääd jälleäge-mist!

Uutele mõtteosalistele tere tulemast!

Möödunud suvi Tartumaal.

Maanoorte organisatsioonides suvine tegevusperiood lõppes näitustel esinemisega ja lõikuspäevade korraldamisega. Möödunud suvi oli töö mõttes Tartumaa maanoorte peres üks intensiivsemaid. Tegutsenemise alased oli hulk ja kõikjal leidis töötajaid. Kanade ja heinaseemne kasvatamise hoogtöödest osavõtjaid leidis rohekesti. Vaatamata sellele, et Tartumaal on suuri linnukasvatuse sugulavasid, ei jõudnud need kõiki soovijaid rahuldada. Seda tuleb täielikult kirjutada organiseeritud maanoorte hulgalise sugumaterjali nõudmise arvele. Kui keskasutuste vastutulekul saadeti Tartumaale kaks haudumismasinat (inkupaa-torit), siis oli neile nii palju nõudmisi, milliseid kahe masina juures isegi mitme aasta jooksul ei jõua rahuldada kõik see näitab noorte suurt huvi kanakasvatuse vastu.

Noorte hoogtööde tulemusi kontrollides, võib kinnitada, et kanakasvatuse on hästi õnnestunud, kuna aga heinaseemne kasvatajatel ei ole kõigil külvitud tärpanud, viimane oli aga tingitud erakorraliselt kuivast suvest.

Teiseks päätoalaks kujunes seemnevilja puhtimise võistluse 22-e noorterangi vahel. Juba alguses võis kindel olla, et nimetatud hoogtöö õnnestub. Seda kinnitavad nüüd ka kokkuvõtted ja ringidelt saadud andmed. Kevadepuhastustehnikat nende ringide poolt, kes omasid puhtimise aparate, elavat propagandat puhtimise kasuks, korraldati puhtimise demonstratsioonide ja näitete, ning kõigil võistlusest osavõtjail on ületatud võistluse väljakuulutatud avaldatud miinimumnormid. Olenisolevatel andmetel Tartu konvendis asuv Sootaga Maanoorterangi puhtis üle 20.000 kg seemnevilja.

Umbrohutõrje aasta puhul noored aitasid sellele kõikjal kaasa. Paljudes kohtades korraldati vastavasisulisi loenguid ja tõrjepäevi. Ringide liikmed võtsid kas täielikult või osaliselt kodutaludes nurmede ja teeveerude umbrohu puhastamise ülesande enesele.

Endise püsivusega töötasid noored ka kodukaunistamise alal. Nii korraldati möödunud kevadel ja käesoleval sügisel istutamispäevi ja muid kodukaunistamiskursusi. On istutatud noori puid ja põõsaid, rajatud uusi teid ja värvitud hooneid.

Üle poolte ringidest võttis osa Tšiilisaalpeetri Põllumajandusliku Büroo poolt väljakuulutatud suurima söödakaalika kasvatamise võistlusest, mille lõpptulemusi noored ootavad pikisilmi.

Üheks suuremaks ettevõtteks kujunes möödunud suvel noorte õppelaagrite korraldamine. Laagreid korraldati Tartu, Raadi, Võnnu, Kambja, Otepää ja Jõgeva konventides ja kõik õnnestusid suurepäraselt. Vaatamata sellele, et laagrites valitses kindel kord ja distsipliin ning igatihel tuli laagritöödest osa võtta, oli kõigi meeleolu hääl ja

ühe laulu lõppedes alustati ikka ja ikka uut. Nagu noored ise kinnitavad, on laagrid ja laagri lõkkeõhtud niisugusel kujul meeliskõitvamad momendid maanoorte töös.

Konvendi piirkonnalisi noortepäevi korraldati kaheksas konvendis. Noortepäevadel ja õppelaagrites leidsid aset töövõistlused, mis teenisid vanemate inimeste tunnustuse ja lugupidamise. Ühe konvendi noored võistlesid konvendi meistri nimele kas künnsis, kraavikaevamises või mõnel muul alal. Võistlused olid pinevad, seetõttu hiljem meistriuhkus seda suurem. Meistreid ehiti tumeroheliste raskete tammepärgadega, neile anti auhindu, öeldi sooje tervitussõnu ja kanti õlgadel kui kohalikke töökangelasi.

Noortepäevade kavad olid kõikjal väga mitmekesised ja sisukad, kuna iga ring oskas midagi huvitavat ja tahtis kuulajaid vaatajaid sellega üllatada.

Noortepäevad leidsid ka kõikjal rohkete osavõttu, nii näiteks Puurmanni noortepäeval, kus kõneles Põllutöömünnister, oli koos üle 2000-de inimese ja Kuremaal isegi üle 3000-de.

Kui kõigis konventides olid töövõistlused ja noortepäevad korraldatud, tulid konventide meistrid kõigilt aladelt Tartumaa maanoortele armsakssaanud kohta — Vasulassekokku, et võistelda maakonnameistri nimele. Tulid kiindjad üle 50 km kauguselt hobuste ja atradega ning kraavikaevajad labidate, nõõride ja kirvestega. Tulid selleks, et võistelda ja näidata, et maanoorte organisatsioon austab kehalist tööd.

Kui ettevõtteidlikud on noored, näitab see, et esimesed maanoorte lipud Tartumaal õnnistati 18. mail s. a. ja kuus kuud hiljem oli juba roheline neljajarulise ristikehinallehega lippe 46-el organisatsioonil.

Et maanoored oskavad hinnata ka kehalist kasvatust ja rahvatantse, näitab see, et Tartumaalt oli E. Mängudest osavõtjaid 28 organisatsiooni ja umbes sama palju ka Tartumaa mängudel.

Meie esimest kodanikku, Vabariigi Presidendi, tema Tartus ja Tartumaal viibimise puhul käisid maanoored oma ilusate lippudega tervitamas.

Suviste tööde tutvustamiseks noored esinesid Tartu, Elva ja Võnnu näitustel, kus kõikjal nende väljapanekud said üldise tunnustuse osaliseks ja enamik väljapanekuid krooniti esimeste auhindadega.

Suvise tegevuse lõpu ja talvise tegevuse alguse tähitamiseks korraldasid noored mitmel pool lõikuspäevusi, millised leidsid kõikjal rohkete osavõttu.

Kroonik.

Järvemaal jätkub töö noorsoojuhtide koolis.

Järva Noorsoojuhtide Kooli juhid ja õpilased.

Juba kaks aastat tegutsenud Järva Noorsoojuhtide Kool jätkab tegevust ka tänävu. Esimene kursus toimus üle 30-ne maanoore osavõtul Paide konvendi juures 3.—6. novembrini k. a., kusjuures kursuse juhiks oli konvendi noortevanem J. Kaup, lektoreiks Järva maanoorte vanem H. Lipp, noortevanem J. Kaup, instruktor E. Roosaare, pr. H. Paglant, prl. M. Mägi, dr. J. Sprenk j. t.

Kuna senised kogemused on näidanud, et otstarbekam on korraldada juhikursusi konventide kaupa, mitte kogu maakonna kohta, siis toimuvad ka tänävu, eelmiste aastate eeskujul, samalaadilised kursused kõikides konventides.

Üldjoontes on kursuse kava jäänud samasuguseks nagu see oli muulu, s. t. õpetatakse arvepidamist ja asjaajamist maanoorteringides, selgitakse põllumajanduslikke küsimusi, vaadeldakse põgusates joontes ajakirjanduse ja kirjanduse tähtsust jne. Tänavu on sellele liitunud tervishoid ja loodustundmine. Eriti tahetakse aga süvendada noortes lindude tundmist, selgitada nende üksikute liikide kasulikkust ja kahjulikkust ning viljeleda võimaluse piires kaitses neile lindudele, kes seda väärivad on: kaitse all ja põllumehele kasulikud. Aine on äratanud noortes elavat huvi, seda enam, et saatematerjalina oli kasutusele täielik valguspildi-materjal.

Kuna ühel ajal Paides toimunud kursusega täitus ka 5 aastat Järva Maanoorte Ühenduse sünnist, siis toimus selle märkpäeva tähistamiseks omavaheline koosviibimine-teeõhtu.

Tegevuskavatsuste alal Järva Maanoorte Ühendus tahab käesoleval aastal panna erilist rõhku tööriivastele, kuid jätkata ka kirjan- di võistlusi ning korraldada erilist albumite võistlust. Teatavasti Järva Maanoorte Ühen- dus kirjastas käesoleval aastal laiaulatusliku ja valitud sisuga koguteose „Koldehoidja”. Kuna see on kõikjal leidnud tunnustust ja sooja vastuvõttu, siis on kavatsus ka tule- vikus „Koldehoidja” väljaandmist jätkata. On isegi mõeldud „Koldehoidja” muutmisele pe- rioodiliseks väljaandeks, kuid see jääks juba tulevase aasta kavasse.

Kirju rida.

Pühajärvel austati M. Metsanurka.

Pühajärve Maanoortering korraldas pühapäeval, 19. nov. Pühajärve koolimajas meie tuntuma kirjaniku Mait Metsanurga 60-da sünnipäeva puhul, kirjaniku juubeli- ja austamise kontsert-aktuse.

Aktusel esitati katkendeid kirjaniku pa- rimaist teoseist „Ümera jõel” ja „Jäljetu

haud", mida kandsid ette kaasnoored. Aktusekõne pidas Ringi esimees Artur Paal. Muusikalise osa täitis meeskoor ja viiulisoolod klaveri saatel.

Asutati Kooraste-Karste Maanoortering.

Novembrikuu lõpul toimus Kooraste-Karste Maanoorteringi asutamiskoosolek. Ringi juhatusse valiti H. Aigro, H. Kasuk, E. Kork ja A. Roht, revisjonikomisjoni M. Tiido, L. Jõgi ja E. Hoop. Ringivanemaks on taluperenaine pr. K. Kelder ja abiks O. Tiido.

Loosi koduümbruse muuseum täieneb.

Loosi Maanoorteringi poolt möödunud sügisel rajatud kodukoha muuseum on rikastunud mitmete vanade esemetega. Nii leidub sääl õige vanast ajast pärit hobuse raudkammits, palju vanaaegseid münte ja samuti rikkalik on kirjandusajalooline osa. Ajaloolase H. Prantsu kohta, kes ise Loosist pärit, on sissesetatud koguni erinurk. Praegu tõuseb üksikesemete arv 300-ni.

Maa omapära säilitamisele.

Mustivere Maanoorteringis Viljandimaal, refereeris maanoor M. Maidla linna ja alevi mõjust maa ühiskonnale ning leidis, et tuleb hoiduda mõningate veidruse järeletegemisest, eriti mis puutub moodsatesse tantsudesse, kohvikukultuuri ja oskamatusse huulepulga käsitemisse. Ettekanne tekitas noortes elavat vastukaja ja kutsus esile hulga sõnavõtte.

Kihelkonna Algkooli Noorteühing Maanoorteringiks.

Et Kihelkonna Algkooli Noorteühing taotleks oma töös maanoorteringile omaseid eesmärke, otsustati hiljutisel koosolekul edaspidi jääda tegutsema Kihelkonna Maanoorteringina. Kihelkonna Põllumeeste konvendi juures. Ringivanemaks on E. Pütt, esimeheks B. Tang ja juhatuses H. Hõbenik, A. Küll ja F. Neps.

Uusi juhte Vaeküla maanoortele.

Vaeküla Põllutöökooli juures töötav maanoortering oma hiljutisel pääkoosolekul valis esimeheks O. Kooli, abiesinaiseks I. Tiidermaa, sekretäriks A. Lindmaa, kassapidajaks A. Aasi ja ametita juhatusse liikmeks L. Nägi. Ringivanemaks on pr. L. Kaisla. Talvises töökavas on referaatõhtute, põllumajandusliku näitekohtu- ja näitekursuse korraldamine.

Jõgeva maanoortele jagati sugukulki.

Jõgeva konvendi piirkonnas töötavais maanoorteringides on märgata elavat huvi kanakasvatuse vastu. Noorte algatusi on toetanud ka põllumeeste konvent, andes majanduslikku toetust ning E. Munaekspordi toe-

tusel jagati ka tänava maanoortele 22 sugukukke.

Viljandimaal tuleb kodukaunistamisvõistlus.

Viljandimaa maanoorteringide vahel korraldatakse kodukaunistamisvõistlus, mis algab eeloleval aastal. Võistlus peetakse kahes osas, kusjuures esmalt võistlevad ringide liikmed omavahel ja seejärel ringide paremad kodukaunistajad maakondlikus ulatuses. Võistlus lõpeb 1943. a., mil korraldatakse iluaiaanduse näitus ja esikohtadele tulnud maanoorte kodutalud oleksid näituse ajal muster-taludeks.

Elav tegevus Riidaja Maanoorteringis.

Helme Konvendis töötav Riidaja Maanoortering on seni näidanud õige viljakat tegevust. Nii on arendatud kanakasvatust, kaunistatud kodude ümbrust ja külvivilja puhtimisega tõstetud viljasaaki. Ringil on oma laulukoor koolijuhataja V. Sarve juhtimisel ja töötab rahvatantsu trupp, mille juhiks on õpetaja pr. Lepp. Riidaja Maanoorteringi vanemaks on koolijuhataja V. Sarv ja esimeheks A. Kingu, juhatusse liikmeiks E. Anderson ja A. Taul.

Agarad maaõored Haanjal.

Vaatamata oma noorusele, on Haanja Maanoortering üks aktiivsemaid Võrumaal. Suve jooksul on korraldatud väga mitmesuguseid üritusi, nagu rahvamaja ümbruse korras-tamine, töövõistlused, kartulisordi võrdlus-katsed ja seemnevilja puhtimine, kusjuures puhiti 10.000 kg seemnevilja. Eeloleval talvel korraldatakse kirjatööde võistlus ja jõuluks antakse välja oma ajakiri „Tõrvik Muna-mäel“. Ringi on koondunud 70 ümbruskonna noort. Ringivanemaks on Alo Sepala. Juhatusse kuuluvad E. Piir, H. Sokk, E. Palo, S. Lang ja A. Kasesalu.

Kirjatööde võistlus Metsapöole Maanoorteringis.

Metsapöole Maanoortering oma novembrikuu üldkoosolekul otsustas korraldada ringi liikmete vahel kirjatööde võistluse, kusjuures valida anti 22 mitmesugust teemat. Mõned nende hulgast on päris huvitavad, näit.: „Kas inimene peab rohkem mõtlema või rääkima“, „Meie maanoorte senisest käitumisest kodus ja seltskonnas“, „Huumori tähtsusest igapäevases elus“, jne. Tööd tulevad esitada hiljemini 21. jaanuariks 1940. Samal koosolekul valiti täiendavalt ringi juhatusse J. Birk, V. Lemke ja H. Jugala.

Paadlas austati töösangareid.

Paadlas Saaremaal, toimus kohaliku maanoorteringi korraldusel 19. nov. lõikuspäeva, kus anti üle preemiad põllutöölilistele A. Lõbule ja J. Kessule ja jagati auhinnad töövõistlustel kohtadele tulnud maanoortele. Õhtul oli pidu.

Tublid maanoored Harju-Järva piiril.

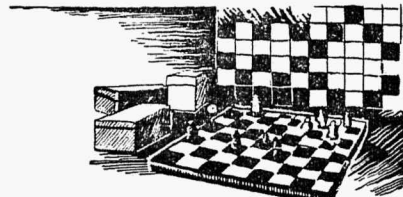
Harju-Järva piiril töötav Kädva-Sonni Maanoortering on näidanud õige aktiivset tegevust. Nii korraldab ring iga kahe nädala järele referaat- ja vaidluskoosolekuid ja äsja asutati ringi juure üldhariduslik õpiring. Hiljuti korraldas ring teeõhtu, kus jagati auhindu suviseist võistluseist osavõtnuile. Auhindu said agarad noored P. Riimets, P. Kefig, E. Pindus, E. Kaldoja, A. Lohu, Elfr. Kaldoja ja H. Krabi. Kädva-Sonni Maanoorteringi vanemaks on noorpõllumees P. Lohu.

Kioma maanoored töötavad ühiselt.

Põlva konvendis, Kiomas, töötasid seni Kioma Maanoortering ja kohaliku algkooli noorteühing. Novembrikuu lõpul kokku kutsutud noorte üldkoosolekul otsustati üksmeelselt edaspidi teutsema jääda iseseisva maanoorteringina Põlva põllumeeste konvendi juures, kusjuures töötatakse kontaktis ka kohaliku kooliga. Kioma Maanoortering on töötanud juba 8 aastat ja ringi juhatusse kuuluvad praegu V. Kangro, E. Visse ja J. Olesk. Ringivanemaks on R. Matt.

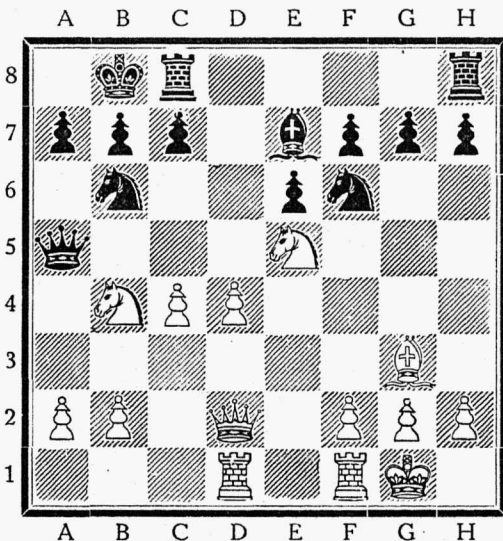
AJAVIIDE

Õpime maletama.

(Järg.)

Lisaks eelmises numbris toodud harjutuste-ülesannetele, toome jällegi ühe. Ka siin on käigul valge ja tuleb leida kiire võit. Esimesed harjutused valime meelega hästi lihtsad. Hiljem anname järkjärgult juba „kövemaid pähkleid pureda“.

Eelmise numbriga harjutuste lahendus:

Seis:

Valged: Kg1, Lc1, Vf1, Ob2, Ef2, g2, h2.

Mustad: Kh8, Lb7, Vb8 ja f8, Ef7, g7, h6.

Valge üllatab musta nii: 1. Lc1:h6+. Ettur g7 ei saa lüüa lippu, sest ta on seotud kuninga varjutamisega Ob2 tule eest. Järelikut ei ole mustal muud käiku kui: 1...., Kh8—g8, millele valge vastab 2. Lh6:g7 kadu.

Seis:

Valged: Kh2, Vg3, Oc3, Ef2, g2, h3. Mustad: Kg8, La8, Vf8, Ef7, g7, h7.

Esimene valgete käik on siin lihtne: 1. Vg3:g7+, Kg8—h8, ent nüüd edasi mitte 2. Vg7—g3+, sest siis järgneks 2...., f7—f6 ja valgete rünnak on tagasi löödud ja must hakkab võitma materjali ülekaalu tõttu.

Õige on: 2. Vg7:f7, millega takistatakse etturi vahelepanemist tulejoonele. Must käib: 2...., Kh8—g8. Järgneb 3. Vf7—g7+, Kg8—h8, 4. Vg7—g6+ (isegi etturi löögi alla võib asetada vankri!), Vf8—f6, 5. Oc3:f6 — kadu.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tänn. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. TELLIMISE HIND: aastas kr. 1.50; ¼ aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja J. Tõrmaküla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

*Rohkem tähelepanu
kanadele, munad on
hinnas!*

Kõik kanamunad

Eesti Munaeksport

vastuvõtukohtadesse üle riigi

Eesti Maakrediitselts

PIKAAJALISE LAENU PANK • ASUTATUD 1802. A.

Tallinn, Vabaduse pst. 1, oma majas. Juhatuse tel. 466-37.

Annab põllupidajatele pikaajalisi laene talukoha pantimisel:

5% Eesti Maakrediitseltsi eriseeria pantlehed on kindlustatud talukohtadel lasuvate esimeste võlakohustustega ja Maakrediitseltsi varaga ning tagatud riigikassa poolt. Pantlehed kannavad 5%, mis makstakse välja kaks korda aastas. Pantlehed kustutatakse 29 aasta jooksul iga aasta kaks korda ning pantlehtede praeguse kursi 95 juures on nende tulutoovus 5,48%. Seega osutuvad need mitmekordselt kindlustatud pantlehed kindlaks ja soodsamaks raha paigutamisevahendiks.

Eesti Maakrediitseltsi pantlehti võetakse vastu valitsus- ja omavalitsusasutustega sõlmitud lepingute ja hangete ning aktsiisi- ja tollimaksu kindlustamiseks kursiga 95. Pantlehtedesse võib mahutada vaestelaste, seltside, usuühingute ja omavalitsusasutuste kapitale.

Eesti Maakrediitseltsi juhatus.

„Teataja” tellimised 1940 aasta peale

on avatud

„Teataja” vanema kolm korda nädalas ilmuva maa-ajalehena astub 1940. aastal 20. aastakäiku.

*Sõja koleduste ja rahvaste vaheliste
heitlustega*

asume vastu võtma uut aastat. Rohkem kui kunagi varem vajab iga kodanik, noor ja vana, asjalikku ja usaldusväärset informatsiooni.

Seda annab teile rahvuslik „Teataja”

„Teataja” ülevaatlikkus, asjalikud nõuandenurgad, ja ainulaadne põllumajanduskülg, eriti aga

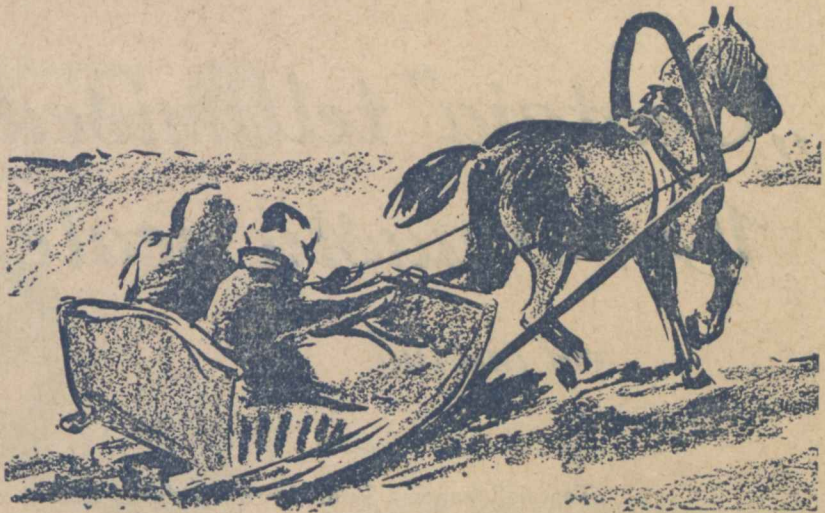
Maanoorte erinurk

teevad „Teataja” tarvilikuks ajaleheks igale maanoorele ja maanoorte ringile.

Maanoored! Tellige „Teataja”

Maanoored!

Kasutage „TEATAJA” veergusid maanoorte tegevuse kohta ülevaadete andmiseks.

Fulgesti sõidavad eluteel

vastu ilusale tulevikule need noored, kes tellivad endale ajakirja

„Tõusev Noorus“

See on sisukamaid ja siiski odavamaid noorsoo ajakirju. Ilmub kord kuus, tuues aasta jooksul umbes 600 lk. kirjutusi ja pilte kõigilt aladelt, mis huvitavad arenemishimulisi maanoori.

Tellimishind: aastas kr. 2.—, poolaastas, kr. 1.10, üksiknumber 20 senti.

Preemiad tellijatele ja tellimisvastuvõtjatele 1940 aastal.

1) Kõigi nende maanoorteringide vahel kes on vastu võtnud üle 20 „Tõusev Nooruse“ aastatellimise ning tellimisrahad ära saatnud hiljemalt 15. veebruariks, loositakse välja

moodne raamatukapp, mille väärtus 100 krooni.

2) Kõigi nende isikute vahel, kes tellivad „Tõusev Nooruse“ 1940. aastaks ja kelle tellimised on saabu- nud ajakirja talitusele hiljemalt 15. veebruariks 1940. a. loositakse välja:

a) **Jalgratas,** mis on välja pandud E. T. K. poolt eriauhinnana tema omatoodangust. (Kui võitjaks osu- tub poiss, siis antakse meesterahva, kui tütarlaps, siis naisterahva jalgratas.)

b) **Fotoaparaat,**

c) **Kohviserviis 6 isikule.**

„Tõusev Noorus“, Tallinn, Pikk 42.

1/100